

PATVIRTINTA
Pasvalio lopšelio-darželio „Žilvitis“
direktoriaus 2016 m.   d.
įsakymu Nr.

**PASVALIO LOPŠELIO-DARŽELIO „ŽILVITIS“
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA**

PRITARTA
Pasvalio lopšelio-darželio „Žilvitis“
tarybos pirmininkė

Virginija Zeliauskienė
2016

SUDERINTA
Pasvalio rajono savivaldybės
Administracijos švietimo ir sporto
skyriaus vedėjas

Kazys Polekas
2016

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Pasvalio lopšelis-darželis „Žilvitis“ - valstybinė švietimo įstaiga. Adresas: Sodų g. Nr. 21, Pasvalys, LT-39151. El. paštas: dirzilvitis@pasvalys.lt. Telefonas: 8~451 34584.

Steigėjas - Pasvalio rajono savivaldybės taryba.

Lopšelis-darželis savo veiklą grindžia Lietuvos Respublikos Konstitucija, Vaiko teisių konvencija, Švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktais, valstybinių ir savivaldybių mokyklų nuostatais, vidaus darbo tvarkos taisyklėmis, pareiginėmis instrukcijomis.

Pagrindinės veiklos rūšys – ugdymas pagal neformaliojo švietimo ikimokyklinio, specialiojo ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas.

Bendradarbiaujame su juridiniais ir fizineis asmenimis, sveikatos, kultūros, švietimo, teisėsaugos institucijomis, Vaiko teisių apsaugos tarnyba, Pedagogine-psichologine tarnyba, Pedagogų švietimo skyriumi, socialinės paramos skyriumi, VĮ Pasvalio ligoninės vaikų ankstyvosios reabilitacijos tarnyba.

Lopšelis-darželis „Žilvitis“ pavaldus įstaigos steigėjui - Pasvalio rajono savivaldybės administracijai. Jo veiklą kuruoja ir priežiūrą vykdo savivaldybės administracijos švietimo ir sporto skyrius.

Lopšelio-darželio vietovės savitumas. Darželis pastatytas pietrytinėje miesto dalyje, ant profesoriaus Petro Avižonio tėvų žemės. Pagal giminaitės Teklės Avižonienės pasakojimą, apie 1922 m., šioje vietoje irgi buvo mokykla, kuriai vadovavo profesoriaus brolis Juozas.

Šalia vingiuoja Svalios upelis, senosios žydų kapinaitės, o kitapus kelio Pasvalys – Panevėžys, Pasvalio krašto geologinio išskirtinumo pavyzdys – smegduobės ir jų teritorijoje įsikūręs Smegduobių parkas.

Turime unikalią galimybę ugdyti vaikus natūralioje gamtinėje aplinkoje, stebėti gamtą, jos įvairovę ir pokyčius visais metų laikais, mokytis ją saugoti ir globoti. Smegduobių parke smagu pasivaikščioti, grožėtis rajono tautodailininkų sukurtomis medžio skulptūromis, žaisti, sportuoti ir pramogauti.

Įstaigos savitumas. Lopšelis-darželis vienintelė rajone įstaiga, ugdomi specialiujų poreikių turinčius vaikus. Logopedinėse grupėse ugdomi vaikai turintys kalbos ir kalbėjimo sutrikimų, specialiosiose grupėse ugdomi sutrikusio intelekto ir kompleksinių negalių turintys vaikai. Kaimo vietovėse gyvenantys vaikai ugdomi ir lavinami savaitinėse grupėse, vežiojami įstaigos transportu. Suburta kompetentinga specialiųjų pedagogų komanda, teikianti įvairiapusę korekcinę pagalbą specialiųjų poreikių vaikams, konsultuojanti jų tėvus bei kitus rajono gyventojus, auginančius neįgalius ikimokyklinio amžiaus vaikus namuose.

Lopšelyje-darželyje dirba 24 pedagogai. Ikimokyklinį ugdymą organizuoja ir vykdo direktorius (III vadybinė kvalifikacinė kategorija), direktoriaus pavaduotoja ugdymui (III vadybinė ir vyr. auklėtojos kvalifikacinė kategorija),

16 ikimokyklinio ugdymo auklėtojų (2 auklėtojos – metodininkės, 12 vyr. auklėtojų), 4 specialiojo ugdymo pedagogės (3 vyr. spec. pedagogės), 1 judesio korekcijos mokytoja (vyr. kūno kultūros mokytoja), 1 meninio ugdymo mokytoja (vyr. muzikos mokytoja).

Įstaigos pedagogai nuolat dalyvauja respublikos, apskrities ir rajono kvalifikacijos tobulinimo programose, patys rengia seminarus rajono ikimokyklinio ugdymo pedagogams, dalijasi sukaupta pedagogine patirtimi dalyvaudami metodinių darbų parodose rajone ir respublikoje. Aktyviai dalyvauja įstaigoje bei rajone vykdomuose ugdymo projektuose ir renginiuose, bendrauja ir bendradarbiauja su Pasvalio M. Katiliškio viešosios bibliotekos, Pasvalio kultūros centro, Pasvalio krašto muziejaus darbuotojais. Dalyvauja jų renginiuose, rengia savo ir ugdytinių darbų parodėles, švenčių paminėjimus, koncertus.

Lopšelių-darželių lanko ikimokyklinio amžiaus vaikai nuo 1 iki 7 metų. Dauguma vaikų lietuviai, augantys palankioje socialinėje aplinkoje. Vyrauja mišrių grupių komplektavimo modelis. Grupių struktūrą sudaro ankstyvojo amžiaus (1-3 m.), įprastos raidos ikimokyklinio amžiaus (3-6 m.), priešmokyklinė (6-7 m.), vaikų, turinčių kalbos ir kalbėjimo sutrikimų grupės bei specialiųjų poreikių vaikų grupės, sutrikusio intelekto ir kompleksinių negalių turintiems vaikams.

Tėvų poreikiai ir lūkesčiai sutampa su įstaigos bendruomenės lūkesčiais – sveikas, aktyvus, savimi pasitikintis, kūrybingas, savarankiškas, socializacijos pradmenis įgijęs vaikas, pasirengęs pereiti į aukštesnes ugdymo pakopas ir sėkmingai integruotis visuomenėje.

Daugumos mūsų įstaigą pasirenkančių tėvų poreikis – gauti įvairiapusę korekcinę pagalbą, specialistų konsultacijas ir specialųjį ugdymą vaikams, turintiems kalbos ir kalbėjimo sutrikimų, intelekto sutrikimų ir kompleksinių negalių.

Vaikų poreikiai. Svarbiausias ikimokyklinio amžiaus vaikų poreikis – žaisti, pažinti pasaulį, kurti, eksperimentuoti, bendrauti ir bendradarbiauti.

Įstaigos ugdymo programa orientuota į vaiko poreikių tenkinimą. Pagrindinis ugdymo metodas – žaidimas. Ugdymo forma – įvairiapusė vaikų veikla.

Ugdymo procesas lopšelyje-darželyje organizuojamas kūrybiniu – visuminiu ugdymo metodu, taikant aktyviuosius ugdymo būdus ir formas, metodus. Atsižvelgiant į vaikų amžių, lytį, specialiuosius poreikius, tenkinami svarbiausi individualūs vaiko ugdymo(si) poreikiai: fizinio, socialinio, emocinio saugumo, judėjimo, bendravimo, pažinimo, saviraiškos ir kūrybinės raiškos

Ugdymo poveikio siekiama veikloje pagal vaiko amžiaus specifiką, vaiko ir suaugusiojo bei kitų vaikų tarpusavio santykius.

Auklėtoja, sumaniai pasinaudodama susidariusiomis spontaniškos vaikų veiklos situacijomis ar specialiai jas modeliudama, siekia ugdomųjų tikslų, o vaikai žaidžia, piešia, dainuoja, dirba įvairius darbelius, lengvai įgydami jiems reikalingų kompetencijų.

Galima visos grupės vaikų veikla (ryto ratas, bendravimo, knygelių skaitymo, meninės veiklos, muzikinės, kūno kultūros valandėlės, pasakų, literatūros kūrinių inscenizavimas, linksmosios popietės, darbinė veikla ir kt.).

Veikla didesnėmis ar mažesnėmis vaikų grupelėmis (žaidimai, bendri kūrybiniai darbai, eksperimentai, tyrinėjimai, darbinė veikla, specialistų (spec. pedagogo, logopedo, judesio korekcijos pedagogo) bendravimas su keliais vaikais.

Individuali veikla – individualus pedagogo ar kitų specialistų bendravimas su vaiku, savarankiška vaiko veikla, žaidimai ir t. t.

Konkrečius vaiko gyvenimo organizavimo, jų ugdymo būdus bei metodus pedagogai renka laisvai, atsižvelgdami į individualios sąveikos su vaiku ar jų grupe, pobūdį, savo asmenines savybes, gebėjimus, kvalifikaciją.

Ikimokyklinio ugdymo filosofinės kryptys. Programoje parenkamos filosofinės kryptys ir teorijos, kurios garantuoja ikimokyklinio ugdymo kokybę ir padeda atskleisti požiūrį į vaiką ir vaikystę:

- Humanistinė kryptis – padėti ugdytiniui išreikšti save ir tapti geresniu, harmoningai gyvenančiu žmogumi, padėti asmeniui atskleisti bendrąsias žmogaus vertybes ir jomis grįsti savo gyvenimą;

- Progresyvinė kryptis – ugdyti individą atsižvelgus į jo interesus ir poreikius;

- Idealistinė kryptis – ugdyti kūrybingą asmenybę, kultūrinio palikimo dalyvę ir tęsėją;

- Esencialistinė kryptis – ugdyti naudingą ir kompetentingą asmenybę;

- Egzistencinė ir fenomenologinė kryptis – rengti ugdytinį priešintis išoriniams poveikiams, saugoti savo individualybės savitumą.

Ugdymo procese remiamės Ž. Piaže, Vygotskio, Eriksono, S. Šalkauskio filosofinėmis teorijomis. Prioritetas atitenka Ž. Piaže filosofijai, analizuojančiai keturias pagrindines intelekto vystymosi stadijas. Pagal šią teoriją 4-6-8 metų vaikų įvairių sričių gebėjimai skiriasi. Jie priklauso nuo

vaikų patirties ir pagrindinių scheminių struktūrų. Ši teorija teigia, kad vaikas turi kuo daugiau žaisti ir veikti, nes Ž. Piaže vaiko žaidimą laikė kūryba. Žaisdamas vaikas suvokia ir atkuria pasaulį, įprasmina jį. Vygotskio teorija teigia, kad vaiko pažinimo vystymąsi turi skatinti vaiko bendra veikla, bendravimas su suaugusiais ir kitais vaikais. Eriksono filosofinė teorija analizuoja mūsų psichoanalitinę raidą. S. Šalkauskis didelį dėmesį skyrė tautiniam auklėjimui.

Manome, kad ugdymas turi būti daugumos teorijų, filosofinių minčių ir krypčių derinys, atitinkantis tautos kultūrą, vertybes, papročius, tradicijas ir laikmečio aktualijas.

Programos perspektyva. Rengiant ir atnaujinant savo įstaigos programą, remiamasi valstybiniais ikimokyklinių ugdymą reglamentuojančiais dokumentais, norminiais teisės aktais, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos parengtomis Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis, Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu, Pasvalio rajono savivaldybės švietimo strategijos nuostatomis, lopšelio-darželio „Žilvitis“ nuostatais, vaikų tėvų ir globėjų lūkesčiais ir pageidavimais bei sukaupta pedagogine darbo patirtimi.

Įstaigos programa papildyta medžiaga apie Aukštaitijos etnografinio regiono, Panevėžio apskrities apylinkių ir Pasvalio rajono bei miesto kultūros tradicijas, socialinę aplinką, tarmę, tautodailę, tautosaką, gamtą.

Lopšelio-darželio „Žilvitis“ ikimokyklinio ugdymo programa orientuota į visuminį vaiko ugdymą, neatsiejama nuo vaiko raidos, nes siekiame, kad vaikas įgytų motyvaciją ir siektų mokytis visą gyvenimą. Tačiau labai svarbi yra programos įgyvendinimo kokybė. Kokybės sieksime tenkindami vaiko individualius poreikius, prioritetą skirsime vaiko kūrybinių galių plėtojimui. Programa bus tobulinama, atnaujinama, atsižvelgiant į visuomenėje vykstančius pokyčius, vaikų, tėvų ir pedagogų poreikius bei lūkesčius.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Vaikų ugdymas mūsų įstaigoje grindžiamas šiais principais:

Tautiškumo principu:

- Lopšelyje-darželyje puoselėjamos tradicinės lietuvių tautos kultūros vertybės, Aukštaitijos etnografinio regiono ir Pasvalio krašto tradicijos.
- Siekiame ugdyti dorą, orų ir sąžiningą pilietį – būsimąjį tautos saugotoją ir kūrėją.

Humaniškumo principu:

- Sudaromos sąlygos įvairių vaiko galių ir kompetencijų plėtojimui, harmoningam asmenybės vystimuisi.
- Vaikas gerbiamas kaip asmenybė, jam garantuojama teisė būti savimi, augti ir ugdytis sau prieinamu lygiu ir tempu, saugioje aplinkoje.
- Gerbiama vaiko nuomonė, vertybinė nuostata, vaikas turi teisę rinktis veiklą ir veikti savaip, sudaromos sąlygos vaiko kultūrai puoselėti.
- Formuojama pagarba vaikams, ne tokiems kaip visi. Skatinama toleruoti ir globoti specialiųjų poreikių turinčius vaikus.

Demokratiškumo principu:

- Ugdytinių tėvams sudaromos sąlygos pasirinkti ugdymo grupę pagal poreikius, teikiamų paslaugų rūšį ir būdą.
- Siekiama, kad vaikai, augantys socialinės rizikos šeimose, turėtų lygias galimybes ugdytis ikimokyklinėje įstaigoje.
- Sudaromos sąlygos visiems vienodai gerai pasiruošti mokymuisi mokykloje.

Integracijos principu:

- Sudaromos sąlygos vaiko ir visuomenės sociokultūrinės integracijos prielaidoms formuoti.
- Garantuojamas vaiko asmenybės skleidimosi integralumas, harmoningumas.

fizinio, psichinio ir socialinio ugdymo darna;
 vaiko pažinimo jausminės ir veiklos patirties darna;
 vaiko ugdymo šeimoje ir ikimokyklinėje įstaigoje darna;

- Siekiama sudaryti kuo palankesnes sąlygas vaikams, turintiems specialiųjų poreikių, optimaliai integruotis į visuomenę.

Diferencijavimo principu:

- Vaikai ugdomi atsižvelgiant į individualias jų savybes, specialiuosius poreikius, ugdymo šeimoje tradicijas ir vaiko patirtį.

- Taikomi skirtingi poveikio būdai, metodai ir formos.

- Atsižvelgiant į vaiko psichomotorinės raidos dėsninumus, specialiųjų poreikių turintiems vaikams taikomi individualaus ugdymo metodai, sudaromos individualios, pritaikomos specialios ugdymo programos.

Tęstinumo principu:

- Ikimokyklinio ugdymo programa suderinta su priešmokyklinio ugdymo programa, siekiant, kad vaikas darniai pereitų nuo ugdymosi šeimoje ar ikimokyklinėje įstaigoje prie ugdymosi priešmokyklinėje grupėje, o vėliau – mokykloje.

Lankstumo principu:

- Ugdymo procesas organizuojamas lanksčiai ir koreguojamas pagal aplinkybes.

III. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas:

- Atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius.

Uždaviniai:

- Bendraujant su šeima išugdyti sveiką, dorą, savimi pasitikintį, kūrybingą ir socializacijos pradmenis įsigijusį vaiką, pasirengusį tolesniam sėkmingam ugdimuisi.

- Sukurti saugią, turiningą, kūrybingą aplinką ir kvalifikuotai ugdyti gyvenimui ir tolimesniam mokymuisi reikalingas kompetencijas.

- Sudaryti palankias sąlygas įvairiapusei vaikų veiklai, padėti jiems atsiskleisti, pajusti bendravimo ir asmeninės kūrybos džiaugsmą, formuoti estetinius jausmus, dvasinį pasaulį, dorovinį išprusimą.

- Sudaryti palankias ugdymo (si) sąlygas vaikams, turintiems specialiųjų poreikių ir sutelktomis specialiųjų pedagogų komandos jėgomis koreguoti, ugdyti ir padėti jiems adaptuotis tarp sveikųjų, patikėti savo svarba ir verte.

- Skatinti ugdytinių fizinį aktyvumą, saugoti ir stiprinti sveikatą, propaguoti sveiką gyvenseną ir higienos kultūrą.

- Skatinti visų pakopų ugdymo perimamumą ir tęstinumą, glaudžiai bendradarbiaujant pedagogams, įstaigos bendruomenei ir šeimoms.

IV. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TURINYS METODAI IR PRIEMONĖS

Ikimokyklinio ugdymo programos turinys orientuotas į 1–3 ir 3–6 metų ikimokyklinio amžiaus vaikų patirtį, galimybes ir pasiekimus. Siekiant užtikrinti tęstinumą ir dermę tarp ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo, ugdymo turinys struktūruotas pagal kompetencijas, kurios atitinka 18 ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) ir pasiekimų vertinimo sričių: *kasdieniai gyvenimo įgūdžiai, fizinis aktyvumas, emocijų suvokimas ir raiška, savireguliacija ir savikontrolė, savivoka ir savigarba, santykiai su suaugusiais, santykiai su bendraamžiais, sakytinė kalba, rašytinė kalba, aplinkos pažinimas, skaičiavimas ir matavimas, meninė raiška, estetinis suvokimas, iniciatyvumas ir atkaklumas, tyrinėjimas, problemų sprendimas, kūrybiškumas, mokėjimas mokytis.*

Išskiriamos 5 svarbiausios ugdytinos kompetencijos: *pažinimo, komunikavimo, socialinė, sveikatos ir meninė.* Jos glaudžiai tarpusavyje susijusios, lygiavertės ir vienodai svarbios.

Kompetencijos ir bendrieji gebėjimai ugdomi integraliai, visos organizuotos ir spontaniškos vaiko veiklos metu.

Vienos vaiko ugdymo(si) pasiekimų srities vertybinė nuostata ir esminis gebėjimas yra kelių kompetencijų struktūroje.

1–3 ir 3–6 metų vaikų gebėjimai išskiriami kaip orientyras, nes laikomasi nuostatos, kad kiekvienas vaikas pažangos link juda savo tempu. Gebėjimai ugdomi per pagrindinę vaiko veiklą – žaidimą, skatinant stebėjimą, tyrinėjimą ir eksperimentavimą.

Specialiųjų poreikių turintiems vaikams ugdymo turinys adaptuojamas ir pritaikomas pagal jų fizines ir psichines galias, gebėjimus ir individualius poreikius.

Ugdymo(si) turinyje siūlomos ne visos galimos veiksenos, bet pačios veiksmingiausios, tikslingiausios, paliekama erdvės pedagogui ir vaikui ugdymo(si) situaciją planuoti ir modeliuoti.

Sudaryto ugdymo turinio nelaikome baigtiniu, paliekame jį atvirą vaikų patirčiai ir pasiliekame galimybę jį nuolat papildyti, adaptuoti bei koreguoti, atsižvelgiant į vaikų amžių, specialiuosius poreikius, fizines ir psichines galias, gebėjimus ir individualius poreikius.

Lopšelio-darželio pedagogai siekia ugdymo turinio įgyvendinimo kokybės, taiko ugdymo metodus, kurie atitinka vaiko prigimtį, turtina patirtį, gebėjimus ir galimybes, vaiko individualumą, kūrybiškumą, užtikrina kokybišką, į vaiką ir jo kompetencijų plėtotę orientuotą, ugdymo programos įgyvendinimą.

Ugdymo metodai. Pasirinkę humanistinio ir kritinio mąstymo ugdymo kryptį taikome ugdymo(si) metodus ir strategijas, nukreiptus ne tik į intelektualinių gebėjimų lavinimą, bet ir į visą vaiko asmenybę.

Pagrindinis ugdymo metodas – žaidimas bei tyrinėjimas. Projektai, diskusijos, stebėjimai, eksperimentavimas, kūrybinės užduotys, pažintinės išvykos, modeliavimo, skatinimo-inicijavimo-motyvacinio, pagalbos-paramos ir kt. metodai padeda atsiskleisti vaikui, paskatinti jo saviraišką, siekti, kad numatytas ugdymo turinys taptų vaiko savastimi ir plėtotų vaikų kompetencijas už lopšelio-darželio ribų.

Vaikų ugdymo(si) kokybei turi įtakos ugdomosios aplinkos sudarymas. Lopšelio-darželio ugdymo(si) aplinka atliepia visų amžiaus tarpsnių – ankstyvojo ir ikimokyklinio amžiaus vaikų poreikius, yra pritaikyta specialiųjų poreikių vaikų ugdymui(si).

Siekama sudaryti gerą mikroklimatą lemiančią, ugdymui(si) palankią ir socializaciją skatinančią aplinką kuri padėtų geriausiai įgyvendinti programoje numatytus tikslus ir uždavinius, užtikrinti jaukumą ir saugumą vaikams, jų tėvams ir įstaigos bendruomenei.

Ugdymo(si) aplinka turtinama, atnaujinama, keičiama, atliepiančią kiekvienos amžiaus grupės vaikų reikmes ir interesus.

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

Tai vaiko domėjimasis jį supančiu pasauliu, gebėjimas samprotauti ir spręsti problemas, mąstyti, taikyti įvairius pasaulio pažinimo būdus, įgyjant elementarų supratimą apie žmones, gamtinę ir kultūrinę aplinką, gimtinę.

Pažinimo kompetencija apjungia šiuos vaiko pasiekimus: *mokėjimą mokytis, iniciatyvumą ir atkaklumą, problemų sprendimą, tyrinėjimą, aplinkos pažinimą, kiekio supratimą, skaičiavimą ir matavimas.*

Vaikų iki 3 metų ugdymas(is)

Ugdomi gebėjimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veiksenos
<i>Domisi, atpažįsta, vertina save</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vaikas pradeda pripažinti save ir suvokti save kaip „aš“, save ir kitus vadina vardais. ▪ Žino, kas yra – mergaitė ar berniukas. ▪ Pradeda save vertinti: save vertina, atsižvelgdamas į pritariančią ir nepritariančią suaugusiojo mimiką. ▪ Gina save ir savo teises. ▪ Turi aiškų savo kūno suvokimą: atpažįsta, parodo, pavadina 6 kūno dalis. ▪ Tyrinėja viską aplinkui. ▪ Stengiasi paaiškinti savo jausmus, emocijas, bando juos valdyti. Džiaugiasi savo darbeliais. ▪ Rūpinasi kitais, jaučiasi viską gebantis. ▪ Mimika ir gestais išreiškia meilę, gerą nuotaiką, nerimą, pyktį, susierzinimą, kaltę, gėdą. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Padeda vaikui išreikšti save: vadina jį vardu, pavadina ir paaiškina jo jausmus, pasiekimus, elgesį, pripažįsta jo teisę turėti savo žaislus, daiktus, vietą žaidimui. ▪ Padrąsina save vadinti vardu, pasakyti savo vardą kitam, parodyti pirštukais metukus – žaidžia vardų žaidimus. ▪ Kartu su vaiku paženklina savo ir vaiko nuotaiką paveikslėliais: vaizduojamas linksmas, liūdnas ar rimtas veidas. ▪ Žaidžia žaidimus, kurių metu vaikas pasako, kas esąs, kaip jaučiasi. ▪ Kartu su vaiku kartoja linksmą grimasą, išdaigą, juoką sukeliančius žodžius, juokiasi kartu su vaiku. ▪ Pratina skirti savo asmeninius daiktus, žaislus-moko padėti juos į vietą, tvarko. ▪ Parodo kaip vaikui išreikšti save mimika, veiksmu, judesiu, piešiniu.
<i>Domisi ir bendrauja su kitais</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Domisi kitais ir ieško draugo žaidimams. ▪ Reiškia pasitenkinimą, palankumą kitam. ▪ Pradeda kalbėtis vienas su kitu ir geriau suprasti kitų jausmus. ▪ Geba pasirinkti žaidimą ir įsijungti į kitų žaidimą. ▪ Domisi suaugusiojo darbu. ▪ Žaisdamas mėgdžioja „suaugusiuosius“. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sumano vaikams įdomių žaidimų ir įtraukia į juos. ▪ Padeda vaikui pačiam pasirinkti draugus, žaislus žaidimams. ▪ Kartu su vaikais žiūri knygeles su šeimos, artimiausios aplinkos vaizdais. ▪ Padeda suvokti ir nuspėti vienas kito ketinimus žaidžiant.
<i>Domisi ir veikia su priemonėmis</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Išskiria vieną formą iš kitų. ▪ Atrenka tos pačios formos, spalvos, vienodo dydžio daiktus. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stebint, patariant, parodant, ugdo rankos tikslumo, vaizduotės ir mąstymo gebėjimus- konstruoti, statyti, dėlioti,

<p>Domisi gamta ir kita aplinka</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pradedą grupuoti vienos rūšies daiktus, pagal spalvą, dydį, paviršiaus savybes. ▪ Skiria priešingus veiksmus: apsirengti-nusirengti, užlipti-nulipti, užsegti-atsegti. ▪ Palietę atpaįsta žinomą daiktą. ▪ Žino daržovių ir vaisių pavadinimus, jų ir kito maisto skonį. ▪ Parodo medį, gėlę, žolę, jų spalvą, dydį. ▪ Paįsta tikrus, parodo paveikslėliuose ir žaislinius šuniuką, katytę, žuvytę paukščiuką ir kt. ▪ Žino suaugusiųjų darbus: auklėtojos, auklėtojos padėjęjos, virėjos, gydytojos, kirpėjos, vairuotojo ir šeimos narių. 	<ul style="list-style-type: none"> atrinkti viena rūšių ir skirtingų daiktų grupes, parinkti porą, tapatinti, matuoti. ▪ Parūpina priemonių, medžiagų grupavimui, rūšiavimui ir atrinkimui. ▪ Parūpina priemonių, medžiagų neleidžiančių suklysti atliekant veiksmus. ▪ Su vaiku išmokus veiksmus su daiktais naudoja žaidimui paįvairinti. ▪ Pasivaikščiojimų metu stebi su vaikais ir aptaria aplinką: medžius, gėles, žolę. ▪ Pasivaikščiojimų metu stebi su vaikais ir aptaria aplinką: orą, saulę, vėją, debesis. ▪ Kartu su vaikais varto, skaito knygeles apie gyvūnėlius, augalus. ▪ Kalbasi su vaikais apie tėvų profesijas.
--	---	---

3–6 metų vaikų ugdymas(is)

Ugdomi gebėjimai	Vaiko veiksena	Pedagogo veiksena
<p>Domisi ir pasakoja apie save, kitus</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tyrinėja, ieško, atranda, pasako kuo žmonės panašūs, kuo skiriasi. ▪ Eksperimentuoja lytėjimu, užsimerkus. ▪ Žaidžia, pasakoja apie save, pasako savo gimimo datą, metus, apie šeimą, jos narius, išsako meilę, susirūpinimą, džiaugsmą. Kalbina, pakviečia, žaidžia, užmezga draugiškus santykius. ▪ Stebi, tyrinėja, ieško, atranda, pasako panašumus ir skirtumus savo ir grupės draugų išvaizdoje. ▪ Žaidžia vaidybinius, socialinius, didaktinius, stalo žaidimus. ▪ Džiaugiasi, įvardija savo, kitų jausmus emocijas: linksmas, liūdnas, išsigandęs, guodžia, padeda vieni kitiems. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kalbasi su vaikais, pasakoja, juda, pasiūlo plakatų, knygų ir kitų priemonių. ▪ Paskatina vaikų eksperimentavimus, savęs tyrinėjimus. ▪ Pasiūlo žaisti lietuvių liaudies ratelius, žaidimus, kurių metu vaikai pristato save, pasako savo vardą, amžių, kūno dalis. ▪ Pagiria, pasidžiaugia vaikų elgesiu, veikla.
<p>Domisi savo šeima ir kitais žmonėmis</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Varto knygeles, domisi, užduoda klausimus, sužino ką žmonės dirba, kuria paminklus, sužino, aptaria. ▪ Stebi, komentuoja, svarsto, klausosi aiškinimų, eksperimentuoja lytėjimu. ▪ Žaidžia didaktinius žaidimus, naudoja įvairius buitines paskirties daiktus. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Klausinėja, užduoda atvirus klausimus apie šeimą, draugus, jausmus. ▪ Organizuoja žaidimus, kuriuose atsispindi žmonių santykiai, darbas, pramogos, kelionės. ▪ Pakviečia į grupę svečius: šeimos narius, įvairių profesijų žmones.

<p><i>Domisi aplinkos daiktais</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Turi savo nuomonę, gerbia kitų nuomonę, vertina dėmesį. ▪ Žaidžia, tyrinėja, susipažįsta, naudoja reikiamus įrankius, priemones. ▪ Smalsauja, žiūrinėja, stebi techniką bei įrankius savo aplinkoje. ▪ Eksperimentuoja, veikia su mažiau įprastais įrankiais, priemonėmis. ▪ Įsimena, pavadina, vartoja įrankių ir priemonių pavadinimus savo kalboje. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizuoja pažintines išvykas. ▪ Pasiūlo ir padeda temų, idėjų, ieškoti informacijos knygose. ▪ Inspiruoja žaidimus, supažindina su buitėmis, kitais daiktais, esančiais artimiausioje aplinkoje. ▪ Parenka tokius daiktus ir priemones, su kuriomis vaikas galėtų ką nors veikti. ▪ Kartu tyrinėja, padeda atrasti, sužinoti įrankių, priemonių paskirtį, pavadinimus, panaudojimo galimybes.
<p><i>Savaranki š-kai naudojami įrankiais ir priemonėmis</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Žaidžia, tyrinėja, susipažįsta, naudoja reikiamus įrankius, priemones. ▪ Smalsauja, žiūrinėja, stebi techniką bei įrankius savo aplinkoje, veikia, naudoja. ▪ Eksperimentuoja, veikia su mažiau įprastais įrankiais, priemonėmis, grupės įranga, matuoja įvairias temperatūras, laiką, ardo, konstruoja, fotografuoja, džiaugiasi. ▪ Įsimena, mėgdžioja, pavadina, vartoja įrankių ir priemonių apibendrinančius žodžius savo kalboje. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pataria, kartu tyrinėja, padeda vaikui atrasti įrankių, priemonių paskirtį, naudojimo galimybes. ▪ Pasiūlo, padeda išbandyti neįprastų priemonių, įrangos veikimo būdus. ▪ Atsižvelgia į kiekvieno vaiko individualius poreikius, gebėjimus, pagiria, paskatina, eksperimentuoti išbandyti, nebijoti klysti. ▪ Taisyklingai pavadina priemones, įrankius, namų apyvokos daiktus.
<p><i>Tyrinėja, apibūdina daiktus, skaičiuoja</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Žaidžia didaktinius žaidimus, veikia su įvairių formų daiktais. ▪ Tyrinėja geometrines figūras, pastebi skirtumus, įvardija, skaičiuoja. ▪ Sudaro daiktų sekas pagal išorinius požymius, rūšiuoja, grupuoja, lygina. ▪ Pastebi aplinkos formas, supranta, piešia, aplikuoja, tapo, konstruoja. ▪ Manipuliuoja su žaislais, daiktais, įvardina jų savybes, spalvas, atspalvius. ▪ Pavadina paros dalis, savaitės dienas, mėnesius, metų laikus. ▪ Stebi gamtą, skiria metų laikų kaitą. ▪ Žaidžia, patiria, laisvai juda erdvėje pagal žodinį nurodymą, simbolius. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pasiūlo tyrinėti daiktų paviršiaus savybes. ▪ Pasiūlo atlikti daiktų, grupių lyginimo užduotis, jas aptaria. ▪ Parūpina įvairių formų, spalvų, dydžių, ilgių priemonių, įvardija. ▪ Veda pokalbius, atlieka stebėjimus moko skirti, pavadinti laiko tėkmę. ▪ Parengia tapatinimo, lyginimo, matavimo, skaičiavimo, atskaičiavimo žaidybines užduoteles. ▪ Sudaro žaidybines situacijas spalvų, garsų tyrinėjimui, panašumų ir skirtumų atradimui. ▪ Moko praktiškai modeliuoti, komponuoti priemones.
<p><i>Orientuoja -si laike ir erdvėje</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Varto knygas, žaidžia stalo žaidimus, žiūrinėja paveikslėlius, aiškinasi, supranta. ▪ Atskiria, pavadina paros dalis, savaitės dienas, mėnesius, metų laikus, jų kaitą, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Parūpina reikiamų priemonių, nuteikia tyrinėti, mėginti, būti veikliam, išradingam pažįstant supantį pasaulį. ▪ Inicijuoja pokalbius, stebėjimus, moko, padeda suprasti, skirti, pavadinti laiko

<p>Domisi gamta, augalais, gyvūnais, gamtos reiškiniiais</p>	<p>būdingus požymius.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Domisi kalendorinėmis, kitomis šventėmis, gimtadieniais, švenčia, kuria, piešia, kopijuoja, užrašo sveikinimus draugams, gamina karūnėles, kaukes. ▪ Žaidžia, laisvai juda erdvėje pagal žodinį nurodymą, simbolius. ▪ Tyrinėja, pasako daiktų padėtį vienas kito, savo atžvilgiu. ▪ Dėlioja žaislus, paveikslėlius, skaitmenis, nusako jų vietą lape, stalo atžvilgiu, tvarko žaislus, padeda juos į vietą. ▪ Varto knygas, enciklopedijas, įvardija gyvūnus, augalus. Juos lygina, atranda panašumus, skirtumus. ▪ Kalbasi, stebi, supranta, atranda gyvūnų, augalų naudą žmogui. ▪ Bendrauja, dalijasi turima patirtimi. ▪ Grožisi, stebi, bando, tyrinėja augalų augimą, negyvosios gamtos objektus ir reiškinius. ▪ Veda orų kalendorių, dirba gamtos kampelyje. 	<p>tėkmę.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Išklauso, organizuoja stebėjimus, šventes, pramogas. ▪ Pasiūlo judrių žaidimų, pakviečia laisvai judėti, veikti, tyrinėti supančią erdvę, daiktus, tvarkytis. ▪ Pasiūlo žaidimų, pakviečia laisvai judėti, veikti, tyrinėti supančią erdvę. ▪ Parūpina albumų, knygų, nuotraukų. ▪ Pasakoja, diskutuoja apie gyvūnų ir augalų įvairovę, gamtos reiškinius. ▪ Pakviečia stebėti augalus, gyvūnus artimiausioje aplinkoje, globoti, auginti. ▪ Organizuoja išvykas, atradimus. ▪ Pasiūlo patirtus išpūdžius reikšti žodžiu, garsu, vaizdu, judesiu.
---	---	--

Rekomenduojamos priemonės: Lietuvos Respublikos herbas, vėliava, žemėlapiai, enciklopedijos, plakatai, knygos, įvairios pažintinės knygutės, įvairūs žaidimai, vaisių, daržovių, augalų, gyvūnų loto, dėlionės geometrinės figūros, skaičiai, raidės, lentos rašomosios, magnetinės, skaičių, formų, dydžių, raidžių, spalvų kortelės, priemonės eksperimentavimui, tyrinėjimams: teleskopai, mikroskopai, didinamieji stiklai, smėlio ir vandens laikrodžiai, kompasai, įvairios matavimo priemonės, konstruktoriai, Lego rinkiniai, statybinė medžiaga, vaikiški kompiuteriai, šviesos stalai, smėlio stalai, raidės, skaičiai, manipuliacijų kubai, telefonų aparatai, įvairios dėžės ir dėžutės, liniuotės, trafaretų rinkiniai ir kt.

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

Kalba padeda tenkinti mažų vaikų poreikį bendrauti ir pažinti jį supantį pasaulį. Tai gebėjimas įgyti kalbinę patirtį, išsiugdyti kalbos jausmą, kalbinį aktyvumą, sugebėti klausyti ir kalbėti, Ši kompetencija reiškiasi visose gyvenimo srityse: atrandant ir pažįstant pasaulį ir save, bendraujant ir būnant greta su kitais, išreiškiant save ir kuriant. Pagrindinis kalbos ugdymo metodas yra kasdieninis bendravimas įvairiausios veiklos metu.

Komunikavimo kompetencija apjungia šiuos vaiko pasiekimus: *savireguliacija ir savikontrolė, sakytinė ir rašytinė kalba, meninė raiška, kūrybiškumas.*

Vaikų iki 3 metų ugdymas(is)

Ugdomi gebėjimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veiksenos
Suvokia kalbos prasmes ir jas išreiškia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Klausosi, kalba, su suaugusiuoju, klausinėja, pasakoja, deklamuoja, pakartoja garsus, skiemenis, žodžius, ne sudėtingas frazes, džiaugiasi pagyrimu, paskatinimu. ▪ Klausosi, įsimena eilėraštkus, daineles, žaidžia, varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, pavadina, ką mato, kuria savo pasakojimus. ▪ Kalbėdamas derina žodžius, vartoja vienaskaitą ir daugiskaitą. ▪ Jungia žodžius į trumpus sakinius. ▪ Klausosi trumpų pasakų, pasakojimų; ▪ Kalbėdamas fantazuoja. ▪ Apibūdina jam žinomus daiktus, veiksmus, parodo juos paveikslėlyje. ▪ Supranta klausimus Kas?, Kur? neiginius: ne, negalima. ▪ Padeda daiktus <i>ant, šalia, po, į</i>. ▪ Sužino ir įvardina žmonių ir gyvūnų kūno dalių pavadinimus. ▪ Sužino ir įvardina dažniausiai vartojamų buities daiktų, transporto priemonių pavadinimus. ▪ Stebi rašančius, domisi, ima įvairius rašiklius, brauko „rašo“ lape. ▪ Varto, atpažįsta savo mėgstamas knygeles, rodo piršteliais, prašo jas paskaityti. ▪ Žaidžia tradicinius žaidimus, inscenizacijas. ▪ Mėgdžioja gamtos, gyvūnų garsus. ▪ Stebi, susidomi, žaidžia su lėlių teatro veikėjais, vienas, leidžia kitam, dalinasi žaislais. ▪ Žodžiais, mimika, gestais išreiškia savo norus, pageidavimus, jausmus. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kalba su vaiku ir palaiko norą bendrauti, padeda suprasti ir aiškintis žodžių prasmes, kartu su vaiku mintį išreiškia kelių žodžių sakiniai. ▪ Raiškiai, emociškai, gyvai pasakoja, deklamuoja, seka pasakas, vaidina, įtraukia vaikus. ▪ Stebi, kuo vaikas domisi, klausinėja, padeda išsakyti mintis, paaiškina vaikui suprantamais žodžiais. ▪ Kartu su vaiku varto knygeles, palaiko vaiko „skaitymą“, „rašymą“, skaito pati. ▪ Pasiūlo žaidimus lūpomis, liežuviu., kartu žaidžia. ▪ Pakviečia pasiklausyti, pamėgdžioti gamtos, gyvūnų garsus. ▪ Sudominimui naudoja teatro lėles, inicijuoja žaidimus. ▪ Kalba lėtai ir aiškiai, vaizdingai, taisyklingai.
Bendrauja su aplinkiniais	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Žaidžia, bendrauja su suaugusiuoju, mėgdžioja, kartoja. kalbą, elgesį, veiksmus. ▪ Domisi bendraamžiais, stebi jų veiklą, greta žaidžia, bendrauja, kalbasi, ieško bendraamžių draugijos, susipažįsta su artimiausia aplinka. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizuoja bendravimo valandėles, kalba, klausinėja, kartu tyrinėja. ▪ Užmezga emocinį ryšį su vaiku, palaiko vaiko bendravimą, sukuria aplinką. ▪ Supranta vaiko nuotaiką, jausmus, pavadina, pakomentuoja, atliepia šypsena.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus. Nori kito vaiko jam patinkančio žaislo. ▪ Išklauso, supranta, išsakomus nurodymus. ▪ Domisi, žiūri televizijos laidas, dalyvauja pokalbiuose, išsako savo norus, pasakoja. ▪ Žaidžia, kalbasi su savimi, klausinėja, dalinasi patirtimi, nusako veiksmus. ▪ Klausosi skaitomų ar pasakojamų kūrinėlių, atsako į klausimus, pats klausia, sako „ačiū“, „prašau“, „ne“. ▪ Išreiškia savo norus, pageidavimus, jausmus 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Suteikia galimybę rinktis žaislus. ▪ Žaidžia kartu su vaiku, vaikais, kalbasi, pavadina, komentuoja savo ir vaiko veiksmus, nuotaiką, poelgius. ▪ Džiaugiasi vaiko sėkme, pagiria. ▪ Sudomina, skaito, pasakoja vaikams, kalbina, klausinėja. ▪ Parodo, padeda vaikui kalbinę raišką susieti su mimikos, gestų, muzikine, plastine ir grafine raiška.
--	--	---

3–6 metų vaikų ugdymas(is)

Ugdomi gebėjimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veiksenos
<i>Bendrauja, bendradarbiauja su bendraamžiais ir suaugusiais</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Žaidžia grupelėse, susiranda žaidimo draugą, keičiasi su juo informacija. ▪ Supranta kada bendraamžiai kviečia bendrauti. ▪ Kalbasi grupelėse su suaugusiuoju, išklauso, paklausia, jei ko nesuprato. ▪ Pasakoja patirtus įspūdžius, nutikimus. ▪ Fantazuoja, apibūdina, svarsto, dalijasi idėjomis. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizuoja „Ryto ratą“, žaidžia, kalbasi, palaiko norą bendrauti su bendraamžiais. ▪ Pasiūlo veiklą, žaidimą poroje, grupelėse, pastebi kiekvieną vaiką. ▪ Sudaro sąlygas patirti, išmokti. ▪ Kasdieninį bendravimą ir bendradarbiavimą žadina įvairiais ritualais.
<i>Atskleidžia savo ir suprantą kitų emocijas</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Žaidžia, įsiklauso į bendraamžių nuomonę, tariasi dėl žaidimo taisyklių, aplinkos. ▪ Atsako į draugo jausmus, emocinę būseną, atskleidžia kitiems savo nuotaiką. ▪ Jausmus, emocijas išreiškia įvairiomis meninės raiškos priemonėmis. ▪ Turi savo nuomonę, vertina kitų dėmesį. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stebi, fiksuoja, siūlo pokalbių temas, žaidimus. ▪ Į veiklą įtraukia mažiau aktyvius vaikus, teikia individualią paramą. ▪ Pasiūlo išsakyti, nupiešti, komentuoti savo jausmus. ▪ Džiaugiasi, aptaria mandagų elgesį, malonų bendravimą.
<i>Išreiškia save ir savo patirtį</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Domisi, klausinėja, aiškinasi, dalyvauja pokalbiuose, sužino apie tradicijas, kultūros vertybes, papročius. ▪ Kartu su suaugusiais kuria taisykles ir jų laikosi. ▪ Bendrauja, keičiasi patirtimi, reiškia savo nuomonę, svarsto, diskutuoja. ▪ Pasakoja, fantazuoja, imituoja skaitymą. ▪ Aiškinasi žodžių reikšmes. ▪ Žaidžia kalbinius žaidimus, klausinėja, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pasiūlo įdomių temų, idėjų, inicijuoja pokalbius, diskusijas, siūlo ieškoti informacijos. ▪ Kviečia kartu kurti taisykles, jų laikytis. ▪ Dėmesingai išklauso vaikus, parodo kokie jie svarbūs. ▪ Parenka, pasiūlo pasakas, literatūros kūrinius, naudoja vaizdines ugdymo priemones. ▪ Inspiruoja pokalbius, diskusijas, pasiūlo

	<p>atsakinėja į klausimus.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Varto, žiūrinėja knygas, domisi iliustracijomis, komentuoja paveikslėlius. ▪ Pasikviečia draugą, draugų žaidžia kalbinius, didaktinius, stalo žaidimus, pasakoja, atsakinėja į klausimus, keičiasi patirtimi, reiškia savo nuomonę, svarsto, diskutuoja. ▪ Aplanko artimiausius knygynus, bibliotekas, teatrus, pasakoja, išsako įspūdžius, ką matė, patyrė, pastebėjo. <p><i>Išreiškia save žodžiu, raštu</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Žaidžia žaidimus su spausdintomis stalo priemonėmis. ▪ Ieško, susiranda, prašo paskaityti norimą knygą, atpažįsta raides, simbolius. ▪ Bando kopijuoti, spalvina, piešia, kuria knygeles. ▪ Kuria, fantazuoja, pasakoja, imituoja skaitymą, žaidžia kalba, vaidina. ▪ Dalyvauja renginiuose, dalijasi patirtimi su bendraamžiais. <p><i>Susikaupia, klausosi ir išklauso</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Klausosi grupės draugų, suaugusiųjų, kuria pasakojimus, istorijas, pasakoja, fantazuoja, imituoja skaitymą, deklamuoja eilėraščius. ▪ Išklauso, kalba po vieną, nepertraukia kalbančiojo, klausos, aiškinasi žodžių reikšmes. ▪ Domisi, klausosi įvairių įrašų, pajunta kalbos melodingumą, skambesį, ritmą, skiria kalbos intonacijas, jų įvairumą, tempą. ▪ Susidomi, susikuria erdves, pasirenka žaislus, žaidžia įvairius žaidimus vienas, keliese. <p><i>Domisi knygomis, puoselėja meilę ir pagarbą knygai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Susidomi, dalyvauja pokalbiuose, varto, žiūrinėja, „skaito“ knygas, domisi iliustracijomis, komentuoja. ▪ Atranda, parodo savo mėgstamas knygeles, klausosi žaismingų, įdomių pasakojimų, nutikimų, istorijų, sekamų pasakų, skaitomų grožinės, pažintinės literatūros kūrinių, deklamuojamų eilėraščių, patarlių, skaičiuočių, muzikos 	<p>pasirinkti juos dominančias temas.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pratina išklaudyti, išgirsti. ▪ Pasiūlo veiklą dėmesio sukaupimui, atminčiai lavinti. ▪ Atkreipia dėmesį į vykstančius pokyčius žmonių gyvenime ir gamtoje. ▪ Organizuoja susitikimus su įvairių profesijų žmonėmis ▪ Organizuoja kultūrines-pažintines išvykas į knygynus, bibliotekas, teatrus, muziejus, įtraukia šeimą. <p>▪ Skiria laiko „knygų skaitymui“, veda knygos aptarimo valandėles.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pasakoja, komentuoja paveikslėlius, aiškina, jei vaikas ko nesuprato. ▪ Šnekina vaikus natūralioje aplinkoje, išklauso kiekvieną vaiką. ▪ Skaito, aptaria skirtingo stiliaus, žanro, turinio literatūros kūrinius. ▪ Tą patį kūrinių skaito skirtingomis intonacijomis. ▪ Užduoda probleminius klausimus. <p>▪ Stebi, atsižvelgia į mergaičių ir berniukų skirtumus, parenka, pasiūlo, skaito pasakas, literatūros kūrinius, patraukia dėmesį įdomiomis priemonėmis.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sudomina, įtraukia į pokalbius, diskusijas, pasiūlo pasirinkti juos dominančias temas. ▪ Pratina išklaudyti, išgirsti, naudoja informacines technologijas. ▪ Pasiūlo veiklą dėmesio sukaupimui, atminčiai lavinti. <p>▪ Skiria laiko knygų skaitymui, inicijuoja knygų aptarimo valandėles, pakviečia, kartu žaidžia bibliotekėlėje.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sudomina, pasiūlo klausytis įrašų, pasakoja, komentuoja paveikslėlius, paaiškina, jei vaikas ko nesuprato. ▪ Šnekina vaikus natūralioje aplinkoje, išklauso kiekvieną vaiką.
--	--	---

<p>Domisi rašytiniais simboliais</p>	<p>įrašų grupėje, bibliotekėlėje, dalijasi įspūdžiais.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Klausinėja, pasako savo nuomonę, trumpam sukaupia dėmesį, išklauso draugo pasakojimų, pasakoja pats, perkuria savaip. ▪ Žaidžia kalbinius žaidimus, klausinėja, atsakinėja į klausimus, reiškia savo nuomonę. ▪ Tvarko, prižiūri knygeles, grupės bibliotekėlę, knygas grupuoja pagal dydį, formą. <p>▪ Kalbasi, įsitraukia į veiklą, žaidžia žaidimus su spausdintomis stalo priemonėmis.</p> <p>▪ Varto, žiūrinėja knygas, įvairius spaudinius, stebi, tyrinėja aplinką, jaučiasi patogiai.</p> <p>▪ Ieško, susiranda, prašo paskaityti norimą knygą, atpažįsta raides, kitus simbolius.</p> <p>▪ Mokosi, įvardija raides, dėliodamas, stumdydamas jas magnetinėje lentoje.</p> <p>▪ Susidomi, pastebi įvairius užrašus, rašo, spalvina, piešia, kopijuoja, kuria knygeles, apibūdina.</p> <p>▪ Kuria naujus žodžius, fantazuoja, pasakoja, imituoja skaitymą, žaidžia, kalba, domisi tarmiškais žodžiais, vaidina.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skaito, aptaria skirtingo stiliaus, žanro, turinio literatūros kūrinius. ▪ Užduoda probleminius klausimus. ▪ Organizuoja klausimų–atsakymų vakarones, knygelių tvarkymo valandėles. ▪ Tariai ir kartu su vaikais įrengia grupės bibliotekėlę. <p>▪ Kartu kuria kalbinę aplinką.</p> <p>▪ Vaikų akių aukštyje pakabina abėcėles su raidėmis, paveikslėliais, su užrašais.</p> <p>▪ Pasiūlo žaidimų, priemonių, įvairios spausdintinės medžiagos.</p> <p>▪ Sudaro pasirinkimo situacijas, atsižvelgia į kiekvieno vaiko pomėgius, poreikius sugebėjimus.</p> <p>▪ Įtraukia į pokalbius, vartoja vaizdingus žodžius, kalba taisyklingai, tarmiškai, kartu su vaikais kuria naujus.</p> <p>▪ Atkreipia vaikų dėmesį į raides ir užrašus grupės ir kitose erdvėse.</p> <p>▪ Drąsina vaikus save išreikšti garsais, vaizdais, formomis, judesiais</p>
<p>Suvokia gimtosios kalbos grožį</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Žaidžia kalbinius žaidimus, vaidina, klausosi muzikos, dainavimo, grojimo. ▪ Stengiasi taisyklingai tarti garsus, žodžius, pamėgdžioja suaugusįjį. ▪ Išgirsta, supranta, pavadina, pasakoja, ką matė, girdėjo. ▪ Pasakoja, seka, vaidina, mėgdžioja, imituoja veikėjus judesiu, šokiu, mimika, gestais. ▪ Piešia, kuria knygeles, aptaria, išsako savo nuomonę. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kartu kuria kalbinę aplinką. ▪ Kalba, pasakoja, vartoja vaizdingus žodžius, kuria naujus. ▪ Drąsina kalbą išreikšti garsais, vaizdais, formomis, judesiais. ▪ Organizuoja stebėjimus, žaidžia žaidimus, rengia viktorinas, parodas. ▪ Pakviečia žaisti emocingus, žaismingus kalbinius žaidimus. ▪ Skaito, seka, pasakoja ir atkreipia dėmesį į kalbos melodingumą, skambesį, ritmą.

Rekomenduojamos priemonės: įvairios knygos, žaislinės knygelės su langeliais, perspektyviniu vaizdu, turinčios vaizdo ir garso efektų, trafaretų knygelės, enciklopedijos, plakatai, abėcėlės, raidžių, žodžių kortelės, magnetinės lentos ir raidės, kaladėlės su paveikslėliais ir raidėmis, raidžių trafaretai, atspaudai su raidėmis ir skaičiais, vardų ir paveikslėlių kortelės, pirštukų lėlytės, lėlės ant pagaliukų, pieštukai, rašikliai, raštinės reikmenys, įvairūs ženklai, vokai, įvairių rūšių popierius, pasakų, kitų

kūrinėlių įrašai, žaislinis kompiuteris, įvairūs stalo, didaktiniai raidžių ir žodžių žaidimai, grotuvas, priemonių komplektai kalbėjimo ir kalbos tikslinimui.

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

Bandant, mėginant, tyrinėjant, žaidžiant, bendraujant ir bendradarbiaujant su bendraamžiais ir suaugusiais, vaikas suvokia save, kitus, savo vietą aplinkoje ir įgyja įvairios patirties.

Socialinė kompetencija apjungia šiuos vaiko pasiekimus: *savivoką ir savigarbą, emocijų suvokimą ir raišką, savireguliaciją ir savikontrolę, santykius su suaugusiais ir bendraamžiais, iniciatyvumą ir atkaklumą, problemų sprendimą.*

Vaikų iki 3 metų ugdymas(is)

Ugdomi gebėjimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veiksenos
<i>Elementarūs savitvarkos, higienos įgūdžiai</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Valgo savarankiškai, padėkoja. Valgo naudodamasis šaukštu, geria iš puoduko. ▪ Saugiai žaidžia, dėlioja, atneša, padeda, nurenka žaislus, daiktus, indus, džiaugiasi. ▪ Prausiasi, emociškai reaguoja, džiaugiasi, kad nusiprausė. ▪ Sega, varsto, riša, pats rengiasi, apsirengia, susilanksto drabužėlius, apsiauna batukus, kartoja veiksmus. ▪ Šypsosi, rodo, džiaugiasi savo sėkme. ▪ Savarankiškai juda, pats pasiima, žaidžia, padeda žaislus. ▪ Pastebi netvarką ir pasako suaugusiajam, kartu tvarko žaislus, daiktus. ▪ Žaidžia, bendrauja, reiškia savo norus, ketinimus, žodžiu, veiksmu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stebi, drąsina, padeda, moko tvarkingai valgyti, padėkoti, skatina vaiko savarankiškumą. ▪ Suteikia galimybę rinktis, padeda įgyti patirties apie saugų elgesį. ▪ Kartu dėlioja daiktus, indus, juos nurenka, pagiria, pasidžiaugia jų darbu. ▪ Palaiko savarankiškumą, atsižvelgia į kiekvieno vaiko galimybes. ▪ Padeda, rodo kaip rengtis, pagiria už pastangas. ▪ Džiaugiasi ir palaiko vaiko veiklą, kai jis bando, ką nors nauja. ▪ Padeda vaikui, kai reikia paramos, sukuria specialią vaiko įgūdžiams įgyti ir plėtoti reikalingą aplinką.
<i>Eksperimentuoja, išmėgina save</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Juda, siekia, traukia, stumia, pasiima žaislus, žaidžia vienas, greta kitų, mėgdžioja suaugusįjį, bando laikytis tvarkos, grupės taisyklių. ▪ Tyrinėja, eksperimentuoja, veikia su žaislais, daiktais. ▪ Žaidžia vienas, kalbasi su savimi, stebi, domisi draugu, jo žaidimu, žaislais, šypsosi. ▪ Mėgdžioja suaugusįjį, imituoja įvairius vaidmenis, veiksmus: verda, sūpuoja, burzgia, važiuoja. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Veikia drauge, kalbasi, padeda, pratina orientuotis erdvėje, pasiūlo žaislų, priemonių. ▪ Pasiūlo idėjų, inicijuoja žaidimus. ▪ Maloniai, geranoriškai, emociškai bendrauja, drąsina, pagiria, pasiūlo tyrinėti, atrasti, kartu su vaiku tyrinėja. ▪ Skaito grožinės literatūros kūrinėlius, savo pavyzdžiu, pavyzdžiais pratina kultūringai, mandagiai bendrauti su bendraamžiais ir suaugusiais. ▪ Parūpina abstrakčių, natūralių

<p><i>Žaidžia šalia kitų ir kartu</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stebi, susidomi, žaidžia žaidimus su bendraamžiais, dalinasi žaislais, atima. ▪ Bendrauja, kalbasi, tariasi, reiškia emocijas, pyksta, džiaugiasi. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ medžiagų, daiktų, po kelis tuos pačius žaislus, paaiškina, pavadina, parodo, atlieka patrauklius veiksmus su jais. ▪ Sudomina žaislais, pasiūlo žaidimų, kartu žaidžia, bendrauja, padeda išsakyti jausmus išreikšti emocijas.
<p><i>Mėgdžioja, vaizduoja patirtus įspūdžius</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Žaidžia, varto knygeles, žiūrinėja, domisi, pasakoja apie matytus, išgyventus įspūdžius. ▪ Žaidžia vaizduotės, imitacinius, siužetinius, statybinius žaidimus, glaudžia, glosto, migdo, dėlioja, stato, kartoja. ▪ Mėgdžioja suaugusiojo veiksmus, imituoja judesius, balsą, kalbėjimą, bendravimo manierą, elgesį. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sudaro palankią žaidybinę aplinką, parūpina priemonių, įvairių žaislų, rūbų. ▪ Skaito grožinės literatūros kūrinius, tautosaką, kartu žiūrinėja paveikslėlius, komentuoja, klausinėja. ▪ Padrąsina vaiką žaisti, išbandyti žaislus, vaidinti, imituoti, mėgdžioti. ▪ Džiaugiasi vaiko žaidimu, žavisi pastangomis, pagiria.
<p><i>Domisi savo ir kitų emocijomis, jų raiška</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Žaidžia, kalba, savo veiksmus derina su-kitais, laikosi žaidimo taisyklių. ▪ Krykštauja, juokiasi, šokinėja iš džiaugsmo, verkia, mimika, gestais reiškia savo emocijas, jausmus. ▪ Pavadina žodžiu, sako emocijas apibūdinančius žodžius „piktas, liūdnas, linksmas“, išiktukus „ai, oi“. ▪ Žaidžia, kalba, pasako, ką pats jaučia. ▪ Žaidžia, veikia, stebi suaugusiojo veido išraišką, klausosi žodžių, balso intonacijos, džiaugiasi, šypsosi juo besirūpinančiam suaugusiajam. ▪ Atkakliai laikosi savo norų, siekia numatyto rezultato. ▪ Žaidžia, sutelkia dėmesį, kontroliuoja savo elgesį, laikosi suaugusiojo prašymų, draudimų. ▪ Stebi, mėgdžioja, žodžiu (duok, noriu, mano), veiksmu (stumia, traukia griebia, slepia), gina savo interesus. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Artimai, emocingai bendrauja su vaiku, sudaro sąlygas vaikams pažinti įvairias emocijas. ▪ Parūpina priemonių, žaidimų, žaislų, knygelių, paveikslėlių, nuotraukų padedančių pastebėti, skirti, įvardinti emocijas. ▪ Žaidimų, žaidinimų, pokalbių, diskusijų, muzikos, dailės, vaidybos, šokio, pasakų, eilėraščių pagalba pratina vaikus tinkamais ir kitiems priimtinais būdais reikšti emocijas. ▪ Nuoširdžiai, emocingai, gyvai, išraiškingai bendrauja su vaikais, nebijo rodyti emocijų ugdytiniams. ▪ Komentuoja, pavadina, padeda vaikams žodžiais įvardinti ir išreikšti emocijas. ▪ Padrąsina, giria, padeda išgyventi nepasisekimo jausmą. ▪ Žaidžia, kalbasi, kartu atranda, padeda, paaiškina, kokiais būdais išspręsti konfliktus, apginti savo interesus.

3–6 metų vaikų ugdymas(is)

Ugdomi gebėjimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veiksenos
<i>Suvokia save kaip savitą ir ypatingą asmenybę</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pasako savo vardą, pavardę, amžių, palinki ką nors greta esančiam vaikui. ▪ Žaidžia, kalbasi, pasakoja apie save. ▪ Žiūrinėja knygas, paveikslėlius, piešia, lipdo, kopijuoja save. ▪ Reiškia jausmus kitiems, moka paaiškinti savo ir kitų savijautą. ▪ Fiksuoja savo nuotaiką popieriaus lape įvairiomis meninėmis priemonėmis. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pasako, kuo domisi, pasako, ko nori. ▪ Žiūrinėja knygas, paveikslėlius, piešia, lipdo, kopijuoja save. ▪ Bendrauja, draugauja, reiškia jausmus kitiems. ▪ Žaidžia įvairius žaidimus, dalinasi žaislais, padėkoja. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizuoja „Ryto ratą“, naudoja kasdieninius ritualus. ▪ Pasiūlo stebėti save, apibūdinti savo išvaizdą. ▪ Atsako į rūpimus klausimus. ▪ Sudomina, veikia drauge, pasiūlo pasirinkti knygas, menines priemones. ▪ Aiškina vaikams apie jausmus. ▪ Supažindina ir pratina laikytis žaidimo taisyklių. ▪ Padeda suvokti save, kaip ypatingą asmenybę. ▪ Supažindina, pratina laikytis grupės, žaidimo taisyklių. ▪ Nuolat pagiria, paskatina. ▪ Kalbasi, diskutuoja, išklauso, atsako į rūpimus klausimus.
<i>Pasitiki savimi, bendrauja ir bendradarbiauja su kitais</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kalbasi, žaidžia, bendrauja, bendradarbiauja su suaugusiais ir bendraamžiais, dalinasi patirtais įspūdžiais. ▪ Pasakoja, fantazuoja, kuria įvairias istorijas, džiaugiasi, ▪ Diskutuoja, kalbasi, klausinėja, gerbia kitų, išsako savo nuomonę. ▪ Piešia draugo portretą, komentuoja, pasakoja apie jį. ▪ Tariasi, dalinasi žaislais ir priemonėmis, priima bendrą sprendimą. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Siūlo idėjas, temas, priemones, sudomina pagal poreikius. ▪ Inicijuoja bendravimą, pasiūlo įdomių susipažinimo žaidimų. ▪ Organizuoja „Ryto ratą“, palaiko vaikų sumanymus, juos plėtoja. ▪ Kartu diskutuoja, išklauso, pratina reikšti nuomonę. ▪ Padeda suvokti kokiomis vertybėmis remiasi draugystė, kodėl ji vertinama. ▪ Įvardija draugiškumo ženklus, padeda susidraugauti.
<i>Atpažįsta ir įvardina savo ir kito žmogaus jausmus</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Žaidžia, dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, išsako, išreiškia savo jausmus. ▪ Piešia, tapo, aplikuoja, lipdo, reiškia jausmus spalvomis. ▪ Stebi, tyrinėja savo ir bendraamžių jausmus, bando neigiamus jausmus keisti teigiamais. ▪ Žaidžia emocijų žaidimus, atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus, įvardija. ▪ Klausosi skaitomų grožinių literatūros kūrinių. ▪ Stebi, atpažįsta ir žaismingai įvardina 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Diskutuoja, išklauso, kalbasi apie savo ir kitų jausmus „Ryto rato“, arbatos gėrimo valandėlių metu. ▪ Aiškina apie žmonių nuotaikas, padeda suprasti, kad žmonių nuotaikos ir jausmai įvairūs, nuolat keičiasi priklausomai nuo aplinkos. ▪ Pasiūlo, pakviečia kalbėti apie savo jausmus, vaizduoti ir išreikšti juos įvairiomis meninėmis priemonėmis. ▪ Atsižvelgia į vaikų poreikius, interesus, organizuoja atsipalaidavimo, ramybės valandėles, imitacines mankšteles, priešybių žaidimus.

<p><i>Orientuoja si įprastoje aplinkoje</i></p>	<p>kito nuotaiką žaidimų metu.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Klauso įvairios nuotaikos muzikos, patiria, išgyvena, imituoja veikėjų emocijas, elgesį. ▪ Orientuojasi ir žaidžia, juda, tyrinėja grupėje, salėje, lauke. ▪ Pastebi aplinkoje įvairius daiktus, juos įvardina, jais naudojasi, grupuoja. ▪ Tvarko žaislus ir savo asmeninius daiktus, padeda juos į reikiamas vietas. ▪ Stebi, atpažįsta, apibūdina dažniau lankomas vietas ir įprastą aplinką. ▪ Tariausi, pasirenka, žaidžia socialinius, vaidmenų žaidimus, mėgdžioja suaugusiųjų, imituoja būdingus veiksmus. ▪ Klausia, klausosi, domisi žmonių veikla, pasakoja ką veikia, kuo dirba mama, tėtis. ▪ Klausosi, varto, „skaito“ knygas, informacinius leidinius, enciklopedijas, domisi iliustracijomis, aptaria. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skatina tinkamais būdais reaguoti į kitų emocijas, jausmus. ▪ Žaidžia, pasikalba, pratina saugoti daiktus, priemones. ▪ Tariausi, kalbasi, atsižvelgia į vaikų poreikius, įsiklauso į vaikų siūlymus, supažindina su artimiausia aplinka. ▪ Siūlo, atsižvelgia į tai kas įdomu, aktualu vaikams, kviečia stebėti, tyrinėti artimiausią aplinką. ▪ Organizuoja išvykas, ekskursijas. ▪ Skaito, pasakoja, inicijuoja apskrito rato pokalbius, bendravimo minutes. ▪ Rengia susitikimus su įvairių profesijų žmonėmis. ▪ Stebi, įsiklauso, atliepia vaikų poreikius, norus, naudoja informacines technologijas.
<p><i>Supranta priklausym o vaikų grupei, bendruomenei, šeimai jausmą</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Savarankiškai veikia, dalyvauja bendroje grupės veikloje, kuria bendrus darbus, diskutuoja. ▪ Išreiškia norą bendrauti ir greitai susidraugauja, kuria bendrus darbus, diskutuoja. ▪ Pasakoja apie savo draugus, šeimą, jos narius, jų pomėgius, charakterio ir fizines savybes. ▪ Dalyvauja viktorinose, kūrybiniuose žaidimuose, parodose, šventėse, akcijose, išvykose, projektuose, išgyvena sėkmės jausmą. Domisi, varto nuotraukų albumus, smalsauja, išbando naujoves. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dalyvauja su vaikai bendroje veikloje. ▪ Kuria teigiamą mikroklimatą. ▪ Siūlo idėją, temą, suburia vaikus bendrai veiklai. ▪ Įtraukia vaikus į įvairius projektus, stebėjimus, tyrinėjimus, šventes, popietes ir kt. ▪ Kuria situacijas iškilusioms problemoms spręsti. ▪ Organizuoja įvairius renginius, įtraukia šeimą, socialinius partnerius. ▪ Pastebi, vertina, džiaugiasi kiekvieno vaiko pažanga, pasako.
<p><i>Suvokia rizikingo elgesio pasekmes</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stebi, tyrinėja savo ir bendraamžių veiksmus. ▪ Kalbasi, diskutuoja, analizuoja, spėlioja, poelgių pasekmes. ▪ Sprendžia įvairias grupėje iškilusias problemas. ▪ Žiūrinėja knygas, paveikslėlius, paveikslus su įvairiomis situacijomis. ▪ Suvokia ir aiškina kitiems galimus rizikingo elgesio padarinius. ▪ Klausinėja apie profesijas, žaidžia, vaizduoja, imituoja, pagalbos tarnybos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pasakoja, rodo iliustracijas, inicijuoja įvairias situacijas, kelia klausimus. ▪ Pratina priimti reikiamus teisingus sprendimus, įžvelgti rizikingą situaciją. ▪ Kartu kuria taisykles, padeda atpažinti ir kontroliuoti neigiamą elgesį. ▪ Pateikia gero ir pavojingo elgesio pavyzdžių. ▪ Pasiūlo įvairių priemonių, kartu žiūri filmukus, pratina priimti reikiamus, teisingus sprendimus, įžvelgti rizikingą

<p><i>Igyja savikontrolės įgūdžių, laikosi taisyklių, susitarimų</i></p>	<p>žmonių darbą.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Žaidimų, pokalbių, diskusijų metu išsako požiūrį, mintis apie saugią aplinką, saugų elgesį su daiktais. ▪ Kuria taisykles, stengiasi jų laikytis. ▪ Atsargiai veikia aplinkoje, prisiima atsakomybę vienas už kitą. ▪ Tausoja, saugoja savo bei kitų žaislus, daiktus. ▪ Stebi, tyrinėja, veikia aplinkoje, prisiima atsakomybę vienas už kitą, padeda. ▪ Pastebi, ieško būdų ištaisyti netinkamą elgesį. ▪ Domisi knygelėmis, varto, ieško, atranda, stebi ir fiksuoja tinkamą elgesį, pratinasi išgirsti kitą, mokosi vienas iš kito. 	<p>situaciją.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizuoja projektus, išvykas, pokalbius, supažindina, kur reikia kreiptis ištikus nelaimėi. ▪ Bendrauja, bendradarbiauja, pasiūlo sukurti elgesio, grupės, saugaus žaidimo taisykles. ▪ Inicijuoja diskusijas apie tinkamą ir netinkamą elgesį, aiškina pavojingo, rizikingo elgesio pasekmes. ▪ Išklauso, paguodžia, suteikia paramą, pagalbą. ▪ Palaiko vaiko iniciatyvą ištaisyti klaidą, kartu ieško ir padeda priimti tinkamą problemos sprendimo būdą. ▪ Pasiūlo įvairių knygų, enciklopedijų kitų priemonių.
---	--	--

Rekomenduojamos priemonės: žemėlapiai, vėliavėlės, gaubliai, įvairių profesijų atributika, knygos, enciklopedijos, plakatai, saugaus elgesio ir eismo kortelės, ženklai, nuotaikų kortelės, žaislai, stalo žaidimai, didaktiniai žaidimai, kalendoriai, ūgio matuoklės, veidrodėliai, siužetiniai žaislai, atsipalaidavimo žaislai, buities daiktai, muzikos įrašai, vaikiški kompiuteriai, mašinos, pagalbos tarnybų, kitų profesijų, virtuvės, kitų kambarių įranga, vaikiški baldeliai, telefonai ir kt.

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

Augti sveikam ir saugiam – tai tenkinti ir žadinti vaiko poreikį judėti, ugdyti sveikos gyvensenos įgūdžius, gebėjimus priimti sveikam ir saugiam augimui palankius sprendimus, ugdyti nuostatą būti atsakingam už savo ir kitų sveikatą ir saugumą.

Sveikatos kompetencija apjungia šiuos vaiko pasiekimus: **savireguliaciją ir savikontrolę, fizinis aktyvumą, kasdieninio gyvenimo įgūdžius.**

Vaikų iki 3 metų ugdymas(is)

Ugdomi gebėjimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veiksenos
<i>Žaidžia, aktyviai juda</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Žaidžia judriuosius žaidimus, juda, tyrinėja, eksperimentuoja, atranda naujus judesius. ▪ Žaidžia, šokinėja, laipioja, laisvai juda grupėje, salėje, lauke, džiaugiasi. ▪ Tyrinėja aplinką, liečia, jaučia, klausosi, stebi, mėgdžioja, bėgioja, žaidžia vienas, su draugu, klausinėja. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stebi vaikus, sudaro saugią, sveiką aplinką, inicijuoja žaidimus, pasiūlo priemonių. ▪ Kartu tyrinėja, eksperimentuoja, padeda atrasti judesių įvairovę. ▪ Organizuoja judriuosius žaidimus, pasivaikščiojimus, pramogas. ▪ Pagiria, padrašina už pastangas, norą eksperimentuoti judesiu.
<i>Atranda,</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Laisvai žaidžia, juda, bėgioja, šokinėja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kuria saugią, įdomią judėjimui aplinką,

<p><i>įvaldo naujus judėjimo būdus</i></p>	<p>nuo laiptelio, peršoka per liniją, atlieka judesius, įveikia kliūtis.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Stebi, mato, atsitupia, pasilenkia, pralenda, lipa aukštyn, žemyn, griūva, keliasi, pastovi ant vienos kojos, rodo, džiaugiasi. ▪ Dalyvauja kasdieniniuose ritualuose, imituoja gyvūnų judesius, mėgdžioja suaugusiųjį, aktyviai juda, išreiškia save judesiu. ▪ Klausosi muzikos, krykštauja, bėga greitai, lėtai, juda įvairiomis kryptimis, laipioja. ▪ Žaidžia su kamuoliu, vienas, pakviečia draugą žaisti, ridena, meta, spiria, taiko į taikinį, pasako „aš sveikas“. ▪ Žaidžia, veikia, su žaislais, sportiniu inventoriu, dedasi įvairių atributiką, bėgioja, laipioja, griūva, keliasi, klauso, išgirsta įvairius signalus, juda pagal juos. 	<p>apžiūri, ieško, parenka, pasiūlo įdomių priemonių kiekvienam vaikui.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Stebi, padeda įveikti kliūtis. ▪ Kuria įvairius ritualus, nuteikia, pakviečia dalyvauti, kartu žaidžia, kalbasi, diskutuoja, kad judėti – sveika. ▪ Sudomina judesiais. ▪ Padrąsina bėgioti, šokinėti, laiptoti, žaisti su kamuoliu, kitomis priemonėmis, žaislais. ▪ Žaidimuose naudoja signalus, pratina į juos reaguoti. ▪ Judėjimui parenka, pasiūlo sportinį inventorių, žaislus, pasakų veikėjų atributiką. ▪ Skatina ir palaiko vaikų laipiojimą, bėgiojimą, imitavimą, kartu imituoja įvairius judesius.
<p><i>Auga švarus ir sveikas</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stebi, prausiasi veidą, rankas, pila skystą muilą ant rankučių, šypsosi, taškosi, šluostosi rankšluosčiu, kabina. ▪ Naudojasi nosine, prašo nuvalyti nosytę. ▪ Kalba, parodo kūno dalis paveikslėlyje, knygelėje, savo. ▪ Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, žaidžia, randa ir pavadina vaisius, daržoves. ▪ Pasako, kad juos valgyti sveika, valgo. ▪ Žaidžia, geria arbatėlę, klauso, girdi, pasako, kad yra sveika gerti arbatą su medumi. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kalbasi, diskutuoja, naudoja žaismingus ritualus, savo pavyzdžiu nuteikia, kviečia, rodo, kaip plautis rankutes, naudoti skystą muilą. ▪ Parenka, skaito, kalbasi su vaikais apie vaisių, daržovių naudą sveikatai. ▪ Nuteikia, organizuoja arbatos gėrimo, vaisių valgymo valandėles.

3–6 metų vaikų ugdymas(is)

Ugdomi gebėjimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veiksenos
<p><i>Patiria judėjimo džiaugsmą, fizinių galių ugdymas</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Laisvai juda grupėje, salėje, lauke, žaidžia judriuosius, sportinius žaidimus, dalyvauja estafetėse, kūno kultūros valandėse. ▪ Tyrinėja, atranda savo kūno judėjimo galimybes, sužino apie sutrikimus. ▪ Mokosi, žaidžia įvairius žaidimus, ratelius, mankština. ▪ Atlieka judesius visa jėga, iš 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizuoja sportines šventes, pramogas, išvykas, vasaros stovyklą. ▪ Supažindina su pagrindinėmis kūno dalimis, taisyklingai jas pavadina, praplečia vaikų žodyną. ▪ Kartu su vaikais sportuoja, mankština. ▪ Moko įvairių judrių, sportinių žaidimų. ▪ Padeda taisyklingai atlikti judesius, pratimus.

<p><i>Tiki savo jėgomis, teigiamai save vertina</i></p>	<p>įvairiausių kūno bei rankų padėčių, stengiasi derinti akies – rankos – daikto judesius.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Laisvai juda, sugalvoja įvairių judėjimo būdų, žaidimų, patiria teigiamų emocijų. 	
<p><i>Domisi savo kūnu, jo sandara, galimybėmis</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dalyvauja išvykose, šventėse, projektuose. ▪ Kontroliuoja savo veiksmus ▪ Tyrinėja, žaidžia, veikia, pastebi, diskutuoja kuo skiriasi žmonės. ▪ Išreiškia ir argumentuoja savo nuomonę. ▪ Laisvai išreiškia savo emocijas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Padrąsina, pagiria, padeda įsivertinti save. ▪ Nuteikia, pakviečia, pasiūlo stebėti, tyrinėti, diskutuoti, išreikšti individualų patyrimą. ▪ Padeda spręsti problemines situacijas. ▪ Suteikia įvairią pagalbą žaidimų metu. ▪ Kartu su vaikais priima tinkamus sprendimus. ▪ Padeda suprasti, kad reikia kreiptis pagalbos, kai yra skriaudžiamas. ▪ Palaiko teigiamą vaiko nuomonę. ▪ Kalba, aiškina, padeda suprasti kitų emocijas.
<p><i>Laikosi higienos įpročių ir įgūdžių</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Varto, žiūrinėja, domisi knygelėmis, enciklopedijomis, paveikslėliais, diskutuoja, įgyja patirties. ▪ Tyrinėja, atranda savo kūno judėjimo galimybes, sužino apie sutrikimus. ▪ Atpažįsta, išvardina, piešia, aplikuoja, konstruoja žmogaus kūno dalis. ▪ Domisi augimu, žmonių panašumais ir skirtumais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pakviečia dalyvauti pokalbiuose, parūpina ir skaito grožinę, pažintinę literatūrą apie žmogaus kūną. ▪ Supažindina su pagrindinėmis kūno dalimis, taisyklingai jas pavadina, praplečia vaikų žodyną. ▪ Palaiko norą tyrinėti, bandyti, atrasti, dalintis savo patirtimi. ▪ Pasiūlo temas diskusijoms apie vaiko sutrikimus. ▪ Siūlo ieškoti informacijos knygose, dalintis patirtimi. ▪ Teikia pagalbą specialiųjų poreikių vaikams.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stebi, apžiūrinėja, tyrinėja save veidrodyje. ▪ Savarankiškai rūpinasi savo asmens higiena, plaunasi rankas, prausiasi veidą, naudojami muilu, šluostosi su savo rankšluosčiu, šukuojasi su savo šukomis. ▪ Tvarkingai susideda drabužėlius, avalynę, rodo, džiaugiasi. ▪ Taisyklingai sėdi prie stalo, naudojami stalo įrankiais. ▪ Kalbasi, diskutuoja, sako, giriasi, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizuoja pokalbius, sveikatos valandėles, savaites, užduoda probleminius klausimus. ▪ Asmeniniu pavyzdžiu pratina laikytis asmens higienos, naudotis tik savo rankšluosčiu, savo šukomis, savo dantų šepetuku. ▪ Sudomina, skaito, literatūros personažais bei situacijomis parodo, kad patrauklus yra švarus ir tvarkingas žmogus. ▪ Pastebi, pagiria individualias vaiko pastangas, norą rūpintis savo švara,

<p>Domisi sveika gyvensena</p>	<p>paaiškina, kad malonu būti tvarkingam</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪Stebėdamas, veikdamas ugdomi ir įgyja sveikos mitybos ir asmeninės higienos gebėjimus. ▪Stebi, supranta, savarankiškai rūpinasi savo asmenine higiena, apranga, avalyne. ▪Patiria, kaip malonu būti tvarkingam, švariam, sveikam. 	<p>sveikata, rūpinasi, padeda.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪Organizuoja pokalbius, sveikatos valandėles, sveikatos savaites. ▪Užduoda probleminius klausimus. ▪Pratina laikytis higienos kultūros.
<p>Rūpinai savo saugumu</p>	<p>SAUGUS EISMAS</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪Žaidžia žaidimus apie saugų eismą, sužino kokie pavojai tyko kelyje ir gatvėje. ▪Stebėdamas, žaisdamas mokosi, kaip išvengti pavojų kelyje ▪Vartydamas knygeles sužino, kokių profesijų žmonės padeda ištikus nelaimei, kaip ir kur kreiptis pagalbos. ▪Varto knygeles, apžiūrinėja plakatus, atlieka užduoteles ir susipažįsta su saugumo kelyje terminais: šaligatvis, pėsčiųjų perėja, važiuojamoji kelio dalis, dvipusis eismas, sankryža; ▪Domisi, varto Transporto enciklopediją, turtina patirtį apie transporto priemones. <p>BUITINĖ SAUGA</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪Saugiai elgiasi žaisdamas, „išsiaiškina“ kokios ir kodėl gali atsitikti nelaimės grupėje, lauko aikštelėje, kieme, namuose ir kitose patalpose. ▪Žaidžia, kaupia patirtį, kodėl negalima žaisti su buitinais prietaisais ir kaip galima išvengti nelaimių buityje ▪Kalbasi, diskutuoja, kaip elgtis su nepažįstamais žmonėmis ▪Žaidžia, vaidina, prisimena apie pavojus ir nelaimes prie vandens telkinių. ▪Domisi, klausinėja, pasakoja kas ir kokie yra ekstremalūs gamtiniai reiškiniai ▪Išreiškia savo nuomonę, pastebi ir vertina pavojingas situacijas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪Žaidybine veikla, išvykomis, stebėjimais padeda įgyti gebėjimų kaip saugiai pereiti gatvę ir kelią, supažindina su pagrindiniais kelio ženklais. ▪Literatūros kūriniais padeda pažinti ir įsiminti šviesoforo spalvų reikšmes; ▪Pokalbių, diskusijų metu išsiaiškina kaip apsisaugoti tamsiu paros laiku, kaip saugiai elgtis automobilyje, viešajame transporte. ▪Aptaria ir skatina vengti netinkamo elgesio gatvėje (išdykauti, žaisti, eiti per gatvę neleistinoje vietoje). ▪Ugdomas gebėjimas pastebėti netinkamą kitų žmonių elgesį kelyje. ▪Organizuoja susitikimus su policijos eismo priežiūros tarnybos darbuotojais. <ul style="list-style-type: none"> ▪„Minčių lietaus” metu kalba apie saugumą namuose, darželyje. ▪Siūlo paskaityti knygeles, pasakojimus apie nelaimes buityje. ▪Paaiškina kas yra elektra ir supažindina kaip reikia elgtis su elektros prietaisais ▪Pasiūlo pažiūrėti filmukų ir aptaria pavojingus žaidimus: su degtukais, su buitinais prietaisais. ▪Inicijuoja pokalbius, diskusijas apie svetimus ir nepažįstamus žmonės ▪Skatina domėtis ir paaiškina, kas yra ekstremalūs gamtos reiškiniai: vėtra, smarkus vėjas, liūtis, uraganas, pūga, kaitra. ▪Skatina vaikų patirties raišką apie elgesį prie vandens. ▪Drąsina, skatina vertinti savo ir draugų

	<p>PRIEŠGAISRINĖ SAUGA</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪Pasakoja apie ugnį ir gaisrus. ▪Domisi, klausinėja apie ugnies pavojus. ▪Aiškinasi, išreiškia nuomonę kaip elgtis kilus gaisrui. ▪Varto knygeles apie ugniagesių profesiją, gesinimo priemones. 	<p>poelgius.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪Supažindina, pasakoja, skaito liaudies kūrybą apie ugnį, žaibą. ▪Paaiškina, kokią naudą ir kokią žalą ugnis teikia žmogui. ▪Pasiūlo pokalbių temas apie gaisrą ir kas jį sukelia. ▪Aptaria kaip elgtis, kilus gaisrui. ▪Skatina domėjimąsi ir žaidimus apie gaisrininko profesiją. ▪Organizuoja išvykas ir susitikimus su priešgaisrinės tarnybos darbuotojais.
--	---	--

Rekomenduojamos priemonės: žaidimai stalo, didaktiniai, dėlionės, loto sveikai gyvensenai formuoti, įvairūs žaislai, gydytojo instrumentai, vežimėliai, telefonai, pagalbos tarnybų žaidimų ir žaislų komplektai konstruktoriai, paveikslėliai, knygos, plakatai, enciklopedijos augimo, sveikos mitybos, sveikatos, saugumo temomis, priemonės varstymui, segiojimui, raišiojimui, Wesco sporto įranga, priemonės, įvairūs kamuoliai, kėgliai, virvės, gimnastikos suoleliai, trikrepšis, grožio staliukai, emocijų kortelės, kamuoliai, trasos automobilių, traukinių, vaikiškos atšvaitinės liemenės, kelio ženklai, žmogaus kūno muliažas ir kt.

MENINĖ KOMPETENCIJA

Meninė kompetencija - tai vaiko gebėjimas įsivaizduoti, pajauti, kurti, grožėtis per dailę, muziką, teatrą, šokį, poreikis išreikšti save meno kalba, gebėjimas tyrinėti įvairias meninės raiškos priemones, gebėjimas kurti vaizduojant, muzikuojant, vaidinant, šokant, žaidžiant. savitai reikšti savo jausmus ir išgyvenimus.

Meninė kompetencija apjungia šiuos vaiko pasiekimus: *meninę raišką, estetinį suvokimą, kūrybiškumą, emocijų suvokimą ir raišką.*

Vaikų iki 3 metų ugdymas(is)

Ugdytini gebėjimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veiksenos
<p>MUZIKA <i>Dainuoja, žaidžia su muzikiniais žaislais, išreiškia save judesiu</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪Muzikuoti vienas ir su draugais: ritmiškai barškina barškučius, muša būgnelį, judesiais, pamėgdžioja muzikos garsą. ▪Mėgina atkurti melodijas balsu, judesiais. ▪Mėgdžioja aplinkoje girdimus gamtos ir mechaninius garsus, išreiškia juos įvairia intonacija, plojimu, trepsėjimu, beldimu. ▪Klausantis įvairių muzikos įrašų, pritaria dainuojant, plojant, arba judesiu. ▪Dainuojant ar klausant dainos atkartoja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪Sudaro sąlygas „koncertuoti“. ▪Pasiūlo kėkavimus, žaidinimus, lietuvių liaudies dainas ir ratelius. ▪Pasiūlo ir kartu su vaikais klausosi įvairios muzikos. ▪Mėgdžioja ir skatina vaiką mėgdžioti įvairius garsus ir į juos įsiklausyti. ▪Sudaro sąlygas ir skatina vaiką groti su vaikiškais muzikos instrumentais. ▪Dainuoja, groja vaikams suprantamus ir vaikų mėgstamus mus kūrinius. ▪Skatina vaikus dainuoti po vieną ar drauge su kitais. ▪Skatina muziką vaikus išreikšti judesiu,

<p>DAILĖ <i>Išreiškia save dailės priemonėmis</i></p>	<p>rodomus judesius: linguoja, trepsi, šokinėja, pritupia, sukioja rankų plaštakas ir kt.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Klausosi kontrastingos muzikos ir atlieka judesius: šokinėja, kaip varlytės, kiškučiai, supa lėlę. ▪ „Groja“ įsivaizduojamu instrumentu ir aiškina, ką reiškia jo muzika. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pradedą piešti pirštu, kreidelėmis, spalvotais pieštukais, tapymo priemonėmis. ▪ Savarankiškai pasirenka spalvas. ▪ Kuria įvairias formas. ▪ Piešia uždará apskritimą su tašku viduryje ir spinduliais į visas puses. ▪ Braižo susikertančias vertikalias ir horizontalias linijas. ▪ Plėšia, karmo, klijuoja popierių – valdo žirkles. ▪ Volioja, minko, spaudžia molį, plastiliną, sūrią tešlą. ▪ Orientuojasi popieriaus lape. ▪ Skiria, vardina parodytas pagrindines šešias spalvas. ▪ Žaidžia su nupieštu piešiniu. ▪ Gėrisi ir džiaugiasi savo ir draugų darbais. 	<p>panaudojant įvairias priemones: kaspinus, skareles.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Skatina vaiką būti kūrėju, menininku, lavina jo vaizduotę, kūrybinę raišką. ▪ Pratina vaikus tyrinėti muzikos kūrimo galimybes, žaidžiant su muzikiniais, kitais žaislais, kartu muzikuoja. ▪ Kartu žaidžia muzikinius žaidimus, žaidinimus, organizuoja muzikines pramogas, popietes, įtraukia šeimą. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sukuria regėjimo lytėjimo ir kitais įspūdziais turtingą aplinką. ▪ Vaiko aplinką praturtina tautodailės, taikomosios dailės, vaizduojamosios dailės kūriniais, vaikų knygelėmis. ▪ Skatina ir parodo kaip savarankiškai naudotis dailės priemonėmis. ▪ Pagal galimybes sudaro sąlygas vaikui pačiam ruošti darbui, tvarkyti darbo vietą. ▪ Sudaro palankias sąlygas vaiko piešimui. – neblaško dėmesio, padrąšina. ▪ Padeda naudotis dailės priemonėmis.
<p>VAIDYBA <i>Išreiškia save, žaidžia, imituoja, mėgdžioja, vaidina</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. ▪ Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolius, veiksmus. ▪ Žaidžia pirštukų žaidimus, žaidinimus, mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. ▪ Įvairius jausmus rodo judesiais ir veiksmis (pamojuoja, apkabina). ▪ Žaidžia su įvairiomis teatro lėlėmis, mėgdžioja, imituoja judesius, balsus. Stebi spektakliukus, reiškia emocijas: džiaugiasi, krykštuoja, ploja. ▪ Žaisdami su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodami kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių, auklėtojų ir kt. suaugusiųjų kalbą, veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Išraiškiai pasakoja apie augalus, gyvūnus, įvairius daiktus ▪ Žaidžia, imituoja, mėgdžioja, kuria kartu su vaikais. ▪ Seka pasakas, naudodamas teatro širmą ir lėles, sudaro sąlygas vaikams girdėti išraiškiai, turtingą pasakų kalbą. ▪ Pakviečia vaikus kurti, improvizuoti nesudėtingus, elementarius kūrinius, parūpina reikalingų priemonių, žaislų. ▪ Sudaro vaidybiniam žaidimams palankią aplinką, skatina, drąsina, palaiko vaikų iniciatyvumą, norą imituoti, mėgdžioti, vaidinti, džiaugiasi kartu su vaikais, tenkina vaikų saviraiškos poreikį.

<p>ŠOKIS <i>Šoka, juda pagal muziką</i></p>	<p>Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaime kilusias emocijas.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Mėgdžioja žaidinimų judesius, spontaniškai žaidžia, rankų ir kojų judesiais reaguoja į muziką. ▪ Šoka spontaniškai kurdami dviejų – trijų natūralių judesių (eina, pritupia, pasisuka ir kt.) seką. ▪ Atlieka ne sudėtingus, vienodo tempo ratelius, juda pagal muziką. ▪ Šoka vienas, kviečia prisijungti draugus. ▪ Mėgdžioja gyvūnų, gamtos reiškinių, garsų judesius, kuria savus, džiaugiasi, reiškia emocijas šokdami. ▪ Ritmiškai juda pagal muziką, šoka, šokinėja, sukasi rateliu, poromis, po vieną. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sudaro sąlygas šokti, žaisti, mėgdžioti, kurti judesius pagal skirtingo tempo ir nuotaikos muziką. ▪ Parūpina muzikinių įrašų. ▪ Kartu su vaikais šoka, žaidžia, kuria judesius, džiaugiasi, giria, drąsina ugdytinius. ▪ Pakviečia vaikus, kartu šoka, žaidžia, ritmiškai juda pagal muziką ratelyje, visoje erdvėje. ▪ Pasiūlo priemonių, skatinančių vaikų norą šokti, judesiu išreikšti save. ▪ Kartu su vaikais išbando įvairius judėjimo būdus pagal muziką: juokingai žirglioti, tipenti, šuoliuoti, šokinėti.
--	---	--

3–6 metų vaikų ugdymas(is)

Ugdomi gebėjimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veiksenos
<p>DAILĖ <i>Tapo, lipdo, aplikuoja, suvokia ir vertina meninę kūrybą</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stebi, įsivaizduoja, fantazuoja, kuria, modeliuoja, išbando, tyrinėja, intuityviai naudoja liniją, spalvą, formą, dėmę. ▪ Meninius darbelius atlieka vienas, derina veiksmus su kitais, vertina, kuo jų darbai skiriasi. ▪ Kuria vaizdus, jungia skirtingas medžiagas, derina, komponuoja, pritaiko. ▪ Rengia darbelių parodėles. ▪ Žaidžia, renkasi, naudoja, tyrinėja menines raiškos priemones ir dailės medžiagas. ▪ Varto, žiūrinėja meno albumus, fotografijas, tautodailės kūrinius, iliustruotas knygas, domisi dailininkais, liaudies kūrėjais. ▪ Piešia, tapo, lipdo, aplikuoja, štampuoja, konstruoja, mokosi įvairių dailės veiklos būdų ir technikų, išreiškia save. ▪ Maišo spalvas, lieja, sužino, kaip išgaunami atspalviai, pavadina. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kviečia dirbti greta, kartu. ▪ Pasiūlo idėjų, temų, priemonių, įdomesnių veikimo būdų, sudomina. ▪ Moko vertinti savo ir kitų darbą. ▪ Sudaro sąlygas eksperimentuoti dailės priemonėmis ir medžiagomis. ▪ Pagiria, pasidžiaugia, palaiko kūrybinę nuotaiką. ▪ Kartu su vaikais diskutuoja, skatina reikšti savo nuomonę, žadina saviraišką. ▪ Kartu organizuoja kūrybinių darbelių parodėles. ▪ Tenkina kiekvieno vaiko poreikį patirti, išgyventi, kūrybinę sėkmę. ▪ Vertina kiekvieno vaiko kūrybą. ▪ Parenka, pasiūlo, praturtina aplinką menininkų kūriniais. ▪ Komentuoja, aptaria, diskutuoja, ▪ Įtraukia į meninius, pažintinius tyrinėjimus, stebėjimus. ▪ Organizuoja išvykas, susitikimus. ▪ Skatina pačius nuspręsti, ką jie nori veikti, taip pat būdą, kaip tai daryti. ▪ Pratina saugiai, taupiai, tvarkingai elgtis

<p>MUZIKOS KLAUSYMAS <i>Atranda garsų pasaulį</i></p> <p><i>Klausosi įvairios muzikos</i></p> <p><i>Igyja supratimą apie pagrindinius muzikos elementus</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Padedant auklėtojai susitvarko veiklos vietą. ▪ Klausosi gamtos, natūralių aplinkos ir žmogaus skleidžiamų garsų, įsiklauso į jų melodingumą, ritmą, skiria ir apibūdina juos. ▪ Klausosi tylos, mėgdžioja garsažodžius. ▪ Klausosi, atpažįsta ir vertina liaudies ir profesionalios muzikos kūrinius. ▪ Muziką atliepia garsais, dainavimu, judesiais, grojimu, vaidyba. ▪ Klausosi skirtingo tempo, nuotaikos, žanro kūrinių ir juos apibūdina. ▪ Atpažįsta girdėtus kūrinius ir nusako kaip jie atliekami, kas atlieka. ▪ Atpažįsta muzikos instrumentus jais grodami pavieniui (būgnelis, dūdelė, metalofonas), klausydami kaip skamba ansamblyje (pianiną, smuiką, armoniką, kankles). 	<p>su dailės priemonėmis ir medžiagomis.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Parenka ir pasiūlo pasiklaudyti įvairių gamtos ir žmogaus sukeltų garsų, mėgdžioti juos balsu, įvairiomis priemonėmis. ▪ Parenka įvairius muzikos kūrinius, vaizdines priemones. ▪ Apibūdina kūrinių turinį. ▪ Muzikos klausymui parenka natūralių gamtos muzikos instrumentų (akmenukai ir kt.), ritminių muzikos instrumentų (lazdelės, kaladėlės, barškučiai...), skarelių, kaspinėlių ir kitų priemonių. ▪ Parenka skirtingo charakterio kūrinius, supažindina vaikus su muzikinės „kalbos“ elementais, muzikos žanrais, muzikos instrumentais, jų skambesiu. ▪ Plečia vaikų muzikinį žodyną. ▪ Žaidžia muzikinius žaidimus.
<p>DAINAVIMAS <i>Dainuoja nesudėtingas daineles</i></p> <p><i>Suvokia liaudies muzikos vertę, grožį</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dainuoja nesudėtingas daineles su instrumentiniu pritarimu ir be jo, dainuoja kolektyviai ir po vieną. ▪ Dainavimą palydi ritminiais judesiais (ploja, trepsi, spragsi), garsais. Įvairiais būdais išmėgina savo balso galimybes (dainuoja tyliai-garsiai, lėtai-greitai, plonai-storai), intonuoja žaidimus, mįsles, garsažodžius, skaičiuotes. ▪ Dainuoja kalendorines dainas, giesmeles, žaidžiant liaudies ratelius, šokant šokius. ▪ Išraiškingsiais judesiais vaizduoja įvairius personažus, jų veiksmus, savarankiškai pritaiko judesius dainelėms, rateliams. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Parenka muzikinę klausą ir vokalius įgūdžius lavinančius pratimus-žaidimus, panaudojant liaudies tautosaką, gamtos garsų pamėgdžiojimus, įvairios tematikos siauro diapazono daineles, ritminius muzikos instrumentus. ▪ Parenka nesudėtingus liaudies muzikos kūrinius. ▪ Supažindina su muzikavimo tradicijomis, organizuoja tautos, kalendorines šventes, ▪ Supažindina su tautos papročiais, mitologija, padeda vaikams pajusti liaudies kūrybos vertę, grožį, meilę jai. ▪ Skatina judesiais imituoti gamtos reiškinius, gyvūnų judesius, darbą. ▪ Parenka liaudies ratelius, muzikinius žaidimus, paaiškina, parodo šokių judesius.
<p>RITMIKA <i>Išmėgina įvairias ritmo raiškos galimybes</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kuria ritminius ir melodinius motyvus, juos naudoja vaizduodamas aplinkos reiškinius, mėgdžiodamas gamtos garsus, improvizuoja muzikos instrumentais, dainuoja savo ir draugų vardus, kuria melodijas, ritmus 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Padeda atrasti savo kūno galimybes. ▪ Supažindina su gamtos, ritminiais instrumentais. ▪ Sudaro sąlygas vaikams tyrinėti ir su jais aktyviai veikti.

<p>GROJIMAS <i>Tyrinėja garso išgavimo būdus įvairiais muzikos instrumentais</i></p>	<p>žodžiams, dainuoja klausymus – atsakymus, inscenizuoja daineles, ratelius.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Savo gamybos, vaikiškais muzikos instrumentais atlieka ritminius pratimus, pritaria dainavimui, suaugusiojo grojimui, žaidžia su akmenukais, kaladėlėmis, pagaliukais, varpeliais, kriauklelėmis ir kt., išgauna įvairius garsus, kuria, improvizuoja. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Supažindina su įvairiais muzikos instrumentais, parodo kaip jais grojama. ▪ Padeda vaikams tyrinėti ir atrasti garsus šiais instrumentais. ▪ Kartu muzikuoja, parenka įvairius muzikinius žaidimus skatinančius vaikų kūrybiškumą.
<p>KŪRYBINĖ VEIKLA <i>Žaidžia su muzika</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tyrinėja gamtos instrumentų galimybes, ieško ir atranda savo kūno „muzikos instrumentus“. ▪ Klausosi kūrinėlių, žiūri spektaklius, dalinasi mintimis, išsako savo nuomonę. ▪ Įspūdžius perteikia žodžiu, garsu, vaizdu, judesiu. ▪ Žaidžia pagal muziką. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Parenka daineles, pasakas vaikų improvizacijai. ▪ Pasiūlo muzikinius žaidimus, muzikines užduotis skatinančias vaikų saviraišką, kūrybiškumą, norą savarankiškai muzikuoti.
<p>VAIDYBA <i>Kuria, interpretuoja, fantazuoja</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Žaidžia vaidmeninius žaidimus, vaidina vienas, drauge su kitu, aktyviai bendrauja su suaugusiuoju. ▪ Kuria, fantazuoja, improvizuoja, inscenizuoja trumpas sceneles, pagal literatūrinius, muzikinius, pačių sukurtus siužetus, tampa „artistu“. ▪ Mėgdžioja, bando, išryškina būdingą veikėjo elgseną, kalbos manierą. ▪ Mokosi elementaraus lėlės valdymo, atranda lėlės išraiškos priemones. ▪ Piešia, aplikuoja, gamina lėles, kaukes. ▪ Laisvai kuria aplinką, naudoja dekoracijas, lėles, kaukes, spontaniškai vaidina trumpas sceneles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skaito, pasakoja, žaidžia, vaidina, turtina kalbą, vaizduotę. ▪ Pasiūlo naujų neįprastų idėjų, temų. ▪ Džiaugiasi vaikų atradimais. ▪ Tariasi, kalba, diskutuoja, drauge kuria aplinką. ▪ Inspiroja, organizuoja matytų filmukų, spektaklių aptarimo valandėles. ▪ Organizuoja pramogas, šventes. ▪ Žiūrinėja iliustracijas, paveikslėlius. ▪ Kartu vaidina, rodo, kaip valdyti lėles. ▪ Naudoja lėles pokalbiuose, žaidimuose, pasisveikinimo ritualuose, sudomina.
<p>ŠOKIS <i>Šoka po vieną, poroje, kartu</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Laisvai juda erdvėje, improvizuoja judesiais, pajaučia judėjimo kryptį, tempą, ritmą, charakterį. ▪ Ritmingai atlieka elementarius judesius, šuoliukus, pritūpimus, sukinius, šoka, atlieka šokio žingsnelius, mėgdžioja. ▪ Šoka improvizuodami, laisvai, perteikia skambančios muzikos nuotaiką, vaizduoja įvairių gyvūnų, personažų būdingus bruožus. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pakviečia judėti, improvizuoti, išreikšti save šokyje, pasiūlo skirtingo tempo kūrinėlių. ▪ Pasiūlo įdomių idėjų, moko šokio žingsnelių, pagiria, paskatina. ▪ Kviečia išbandyti ir derinti saviraišką bei kūrybą su vaizdu, žodžiu, judesiu, garsu, balsu. ▪ Kartu šoka. improvizuoja. ▪ Pakviečia šokti, žaisti individualiai,

	<ul style="list-style-type: none"> ▪Šokdami, žaisdami judesius atlieka individualiai, poroje, ratelyje, eilėse (stovėdami, judėdami). ▪Domisi, klausosi, diskutuoja apie praeities papročius, darbo veiksmus. ▪Šoka, žaidžia lietuvių liaudies žaidimus, ratelius ir šokius. 	<p>porose stovint, judant, pasidžiaugia.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪Kalbasi, pasakoja apie lietuvių liaudies šokis, šokių tradicijas. ▪Organizuoja įvairius renginius, įtraukia šokio elementus, žaidimus.
--	---	---

Rekomenduojamos priemonės: įvairūs muzikiniai žaislai, žaisliniai muzikos instrumentai, barškučiai, kaladėlės, muzikiniai įrašai, muzikinės dėžutės. gražios, spalvotos knygelės, paveikslai. Įvairios dailės priemonės: popierius, guašas, akvarelė, skirtingo storio spalvoti pieštukai, flomasteriai, spalvotas popierius, klijai, žirkklės, štampanimo priemonės, lipdymo medžiaga (plastilinas, modelinas), teatro širma, įvairios teatro lėlės, skarelės, pasakų veikėjų karūnelės, lankeliai, rūbeliai persirengimui ir kt.

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vertinimas ir ugdymas tarpusavyje glaudžiai susiję. Įvertinę vaiko pasiekimus, gebėjimus, žinodami jo pomėgius ir poreikius, planuojame veiklą, kuriame aplinką, parenkame tinkamiausias priemones, metodus ir būdus, individualizuojame ugdymą, suteikiame tėvams informaciją apie vaiko ugdymą(si), individualią vaiko pažangą.

Vertinimo dalyviai yra vaikai, tėvai, pedagogai.

Vaikai – įsivertina savo pokyčius. Tai brandumo, saugumo ir bendradarbiavimo požymis.

Tėvai – vertina savo vaiko pasiekimus.

Pedagogai – vertina kiekvieno vaiko brandą, pasiekimus, pokyčius. Specialiųjų poreikių vaikų pasiekimus, pažangą vertina ir logopedas.

Vertinimo procesą sudaro: vertinimo planavimas, vertinimo metodai (informacijos kaupimas ir fiksavimas), vertinimo informacijos analizavimas ir ugdymo proceso koregavimas.

Vertinimo planavimas: pedagogai sudaro grupės vaikų ir vaiko vertinimo planą, kuriame numato vertinimo dažnumą, metodus ir būdus, priemones, analizės atlikimą, laukiame rezultatus.

Vaiko pasiekimus vertiname du kartus per metus: mokslo metų pradžioje ir pabaigoje.

Vertinimo metodai. Vertinama aštuoniolika vaiko pasiekimo sričių, pateiktų Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše. Pagrindinis vaiko pasiekimų pažangos vertinimo metodas yra vaiko stebėjimas natūralioje kasdienėje veikloje. Kaupiame ir fiksuojame informaciją apie vaiką – vyksta pokalbiai su vaiku įvairios veiklos metu, analizuojama vaiko veikla ir darbai, užrašome vaiko mintis, spontaniškus posakius, išsireiškimus, savo veiklos įsivertinimą, darome vaiko kalbos ir veiklos vaizdo įrašus, foto nuotraukas. Specialieji pedagogai pateikia savo išvadas ir komentarus.

Vertinimo informacijos analizavimas: sukaupią informaciją pedagogai analizuoja mokslo metų pradžioje ir pabaigoje. apibendrina ir įvertina vaiko pasiekimus, apie daromą pažangą ir informuoja tėvus bei lopšelio-darželio mokytojų tarybą.

Ugdymo proceso koregavimas: vadovaujantis vertinimo informacija pedagogai pasirenka veiksmingiausias ugdymo metodus, būdus, priemones, padedančias individualizuoti ugdymą bei įsivertina savo darbą, planuoja profesinės kompetencijos tobulinimą. Tai aptariame mokytojų taryboje ir primame nutarimą dėl ugdymo proceso koregavimo kryptių.

Vertinimo dokumentavimas: vertinimo medžiaga kaupiama vaiko pasiekimų aplanke. Apie vaiko pasiekimus (kas jam sekasi, kuriose srityse jam reikia padėti) auklėtojos individualiai informuoja tėvus ir kartu numato kaip padėti vaikui. Vaiko pasiekimų aplanke yra konfidencialus dokumentas, jo turinį žino pedagogas, vaikas, tėvai (globėjai).

VI. NAUDOTINI ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281. Valstybės žinios, 2011, Nr. 38-1804.
2. Valstybinė švietimo 2013–2022 m. strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2013-12-23 nutarimu Nr. XII-745.
3. Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo turinio programų dermės tyrimo ataskaita. Lietuvos edukologijos universitetas, 2012.
4. Mokomės kartu. Metodinės rekomendacijos mokytojams ir švietimo pagalbos tiekėjams. ŠMM Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras, 2011
5. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa. ŠMM, Švietimo aprūpinimo centras, 2014.
6. Ikimokyklinio ugdymo turinio programos rengimo rekomendacijos. Projektas, 2014.
7. Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodika. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2005.
8. Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas. Metodinės rekomendacijos. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2004.
9. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2006.
10. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Ikimokyklinis amžius. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2004.
11. Szarkowicz D. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje., 2006
12. Mokinių fizinis aktyvumas ir sveikata. Metodinė-informacinė medžiaga, skirta visuomenės sveikatos priežiūros specialistams bei pedagogams. Vilnius, 2012.
13. Sveikatą stiprinančių mokyklų veiklos rodikliai ir jų taikymas ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Vilnius, 2011.
14. Bulotaitė L., Gudžinskienė V., Monkevičienė O., Jakučiūnienė D. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Ikimokyklinis amžius, Vilnius, 2004.
15. Diane Trister Dodge, Laura J. Colker, Cate Heroman. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas //Vilnius: Presvika, 2007.
16. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras, 2014.